

8. Lapse üldoskuste areng

Koolieelses eas on lapse arengus iga eluaasta määrava tähtsusega. Tuleb arvestada iga lapse arengu iseärasusi, tempot ning vajadusi arengu eri etappidel. Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuse kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse- taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsioone.

Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

Mängul on väga suur tähtsus nii lapse arengus kui õpitegevuses. Laps saab mängu kaudu kogemusi, elamusi ja uusi teadmisi, mõtleb mängides, harjutab oskusi ning ühiselu vilumusi. Mängu kaudu laps proovib ja uurib päris maailma asju, arutleb ja hindab tegelikkust erinevate rollide kaudu.

Mäng on koolieelses eas lapse põhitegevus, mille vältel areneb lapse isiksus tervikuna. Mäng on lapse arengu alus. Mäng on lapse kõige loomulikum ja eakohasem õppimise viis. Mängides tunnetab laps sügavamalt ümbritsevat maailma, õpib lahendama mitmesuguseid probleeme ja väljendama oma mõtteid sõnades. Mäng on pidevõppe alus ning iga mängukogemus on ühtlasi õpikogemus. Mäng on ka sotsiaalse pädevuse kujunemise oluline tegur, sest mängudes astub laps mängukaaslastega mitmesugustesse suhetesse.

Mängud jaotatakse:

- Loovmängud ehk vabamängud (rollimängud, režissöörimängud, ehitusmängud, lavastusmängud)
- Reeglimängud ehk valmismängud (õppemängud, laulumängud, lauamängud, liikumis- ja võistlusmängud).

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

2-3 aastane Tunnetus- ja õpioskused	2-3 aastane Sotsiaalsed, enesekohased ja mängoskused
<ul style="list-style-type: none"> • Leiab tegutsemisajendi, kavandab ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga; • Tegutseb nii konkreetsete asjadega kui ka neid kujutavate sümbolitega; • Kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi ning mälu pilte konstruktiivses mängus kui lihtsas rollimängus; • Keskendub tegevusele lühiajaliselt; • Rühmitab asju ja esemeid tajutava omaduse ja nimetuse järgi; • On ettekujutus arvamistest ja värvuste nimetustest; • Leiab võrdluse alusel asjadele ühiseid ja erinevaid jooni ning nendevahelisi seoseid; • Omandab uusi seoseid, mõisteid ja teadmisi korduva kogemuse, tegutsemise ning mudelite järgi õppimise kaudu; • On omandanud sõnavara, mis võimaldab tal ennast väljendada; • Osaleb dialoogis; • Algatab vestlust erinevate partneritega erinevatel teemadel • On omandanud sõnavara, mis võimaldab tal ennast väljendada; • Jälgib lihtsamaid lugusid ja eristab kogemusele tuginedes realistlikke sündmusi väljamõeldud lugudest; • Reguleerib ja plaanib osaliselt oma käitumist ja tegevust 	<ul style="list-style-type: none"> • Saab aru, et teistel inimestel võivad olla erinevad tunded ja emotsioonid; • On osaliselt kujunenud enesetunnetus ja eneseteadvus; • Hakkab looma sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos; • Tegutseb kontakti luues ja säilitades sihipäraselt; • Algatab vestlust eri partneritega erinevatel teemadel; • Täidab lihtsamaid igapäevaelulisi rutiine; • Järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid; • Jäljendab igapäevaelu rolle ja kogemusi; • Mängib mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid; • Suudab ühendada üksikud mängulised toimingud omavahel tervikuks (paneab lauale nukunõud ja hakkab nukku söötma); • Paneb mänguasjad kindlaksmääratud kohale;

<p>iseendale suunatud kõne vahendusel;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Täidab lihtsamaid suulisi korraldusi osaliselt; • Laps toetub kõneledes mälule kasutades minevikuvorme; 	
<p>3-4 aastane</p> <p>Tunnetus -ja õpioskused</p>	<p>3-4 aastane</p> <p>Sotsiaalsed, enesekohased ja mänguoskused</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Oskab osaliselt oma tegevusi kavandada ja organiseerida; • Tegutseb iseseisvalt otsese juhendamisetä; • Osaleb lühikest aega ühistegevustes ja teeb koostööd teiste lastega; • Liigitab lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuste järgi; • Suudab tähelepanu mõnevõrra jaotada ning keskenduda mitmele nähtavale ja eristavale tunnusele; • Saab aru arvumõistest, • Huvitub tähtedest; • Väljendab kõnes vabalt, selgelt ja üksikasjalikult, algatab ja lõpetab vestlust, püsib teema juures, • Plaanib oma tegevust ja lahendab lihtsamaid probleeme; • Saab aru mõistatustest ja lihtsamatest piltlikest võrdlustest; • Suudab jaotada tähelepanu teiste kõne ja oma tegevuse vahel; • Järgib lihtsaid reegleid mängudes ja tegevustes; 	<ul style="list-style-type: none"> • Väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove, tahtmisi ja seisukohti ning püüab kokkuleppele jõuda; • On mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest; • Väärtustab oma saavutusi; • Saab hakkama eneseteenindamisega- riietub, sööb, joob, tal on kujunenud tualetiharjumused; • Teab oma nime, vanust ja sugu ning märkab soolisi erinevusi; • Seab endale mõningaid eesmärke ja täidab neid; • Saab aru lihtsamatest kollektiivis käitumise reeglitest ning järgib neid igapäevases suhtluses; • Püüab täita kodukorra reegleid; • Saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest; • Osaleb lühikest aega ühistegevustes ja teeb koostööd teiste lastega; • Arvestab reegleid mängudes ja tegevustes; (mida juhib autoriteet) • Konstrueerib, osaleb rolli- ja võistlusmängudes ja loovtegevustes;
<p>4-5 aastane</p> <p>Tunnetus- ja õpioskused</p>	<p>4-5 aastane</p> <p>Sotsiaalsed, enesekohased ja mänguoskused</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Tegutseb lühiajaliselt iseseisvalt; • Reguleerib oma emotsioone ja käitumist täiskasvanu abiga, • Keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümmend minutit; 	<ul style="list-style-type: none"> • Hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid; • Väljendab oma emotsioone ja räägib nendest; • Suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ning organiseerib oma suutlikkust;

<ul style="list-style-type: none"> • Tegutseb koos teistega; • Osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevustes; • Konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi, kasutades nii sümboleid, kujutlusi kui ka reaalseid esemeid ja objekte; • Räägib asjadest, mis pole kohal, mis toimusid minevikus või toimuvad tulevikus, fantaseerib; • Oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid; • Eristab rühmi ja oskab neid võrrelda; • On ettekujutus numbritest, tähtedest ja sümbolitest; • Väljendub laiendatud liht- või liitlausetega; • Suudab lahendada keele abil ülesandeid ja probleeme ning saavutada kokkuleppeid; • Kasutab keelt oma käitumise reguleerimiseks; • Hakkab mõistma nalju, mõistatusi, sarkasmi ja metafoore; • Mõistab ning kasutab lihtsamaid ruumi- ja ajamõisteid; 	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest; • Imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle; • Tunnustab reegleid, kogemusi ja muutusi; • Teeb eesmärgi saavutamiseks koostööd, jagab ja vahetab asju; • Suudab lahendada arusaamatusi verbaalselt; • Oskab avalikus kohas käituda ning teab, mida tohib, mida mitte;
<p>5-6 aastane</p> <p>Tunnetus- ja õpioskused</p>	<p>5-6 aastane</p> <p>Sotsiaalsed, enesekohased ja mänguoskused</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi; • Üritab alustatud tegevused lõpuni viia; • Järgib reegleid ühistegevustes teiste lastega, suudab reegleid selgitada; • Osaleb aktiivselt praktilistes, käelistes ja loovtegevustes; • Saab aru asjade suhetest ja omadustest ning ajalis-ruumilisest järjestusest • Suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20-30 minutiks; • Seab endale eesmärgi ja üritab neid ellu viia; • Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides nii uudes kui sarnases olukorras; 	<ul style="list-style-type: none"> • Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestab neid oma käitumises ja vestluses; • Kujunevad esimesed sõprussuhted; • Suudab mängida koos teiste lastega kestvalt ja loovalt • Järgib mängudes ja tegevustes reegleid; oskab teistele reegleid selgitada; • Oskab iseseisvalt valida mängu ja arendada nende sisu; • Oskab täita mängudes erinevaid rolle, tuua välja rollile olulised toimingud ja suhted; • Suudab ühendada erinevad mängud ja tegevused omavahel; • Keskendub ja viib alustatud mängu lõpuni; • Jälgib sotsiaalset rutiini;

<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab uute teadmiste omandamisel meeldejätmise strateegiaid juhuslikult, teadvustab kordamise vajadust; • Laieneb sõnavara ja suureneb liitlausete osakaal; 	
<p>6-7 aastane</p> <p>Tunnetus- ja õpioskused</p>	<p>6-7 aastane</p> <p>Sotsiaalsed, enesekohased ja mänguoskused</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Organiseerib, planeerib oma igapäevategevusi, seab eesmärged ja üritab viia alustatud tegevused lõpuni; • Püstitab uudsetes olukordades täiskasvanu sõnalise juhendamise abil eesmärged ja valib tegutsemisstrateegiaid, • Osaleb erinevates mänguliikides, järgib reegleid, • Saab aru lihtsamatest seostest, tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna; • Saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt; • Tegutseb iseseisvalt ja sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi; • Suhtub õppimisse positiivselt- tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada; • Keskendub korruga mitmele tegevusele või stiimulile ning on suuteline kestmaks tahtepingutuseks; • Kasutab arutlevat dialoogi omavahelises suhtlemises eakaaslastega; • Kasutab uute teadmiste omandamisel ja kinnistamisel valdavalt keelevahendeid; • Kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist; • Liigitab ning tajub esemeid ja sündmusi tervikuna, saab aru nendevahelistest seostest; • Oskab leida lihtsamaid loogilisi seoseid ja loogiliselt arutleda; • Teab ja kasutab tähti, numbreid ja sümboleid; 	<ul style="list-style-type: none"> • Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestab neid oma käitumises ja vestluses; • Tahab ja julgeb suhelda, huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu; • Hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise; • Osaleb rühma reeglite kujundamisel ja järgib kokkulepituid reegleid; • Oskab teistega arvestada ja teha koostööd; • Loob sõprussuhteid; • Saab aru oma-võõras- ühine tähendusest; • Kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ja tegevuse lõppedes koristab enda järelt. • Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad; • Oskab erinevates olukordades käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidemele; • Selgitab oma seisukohti; • Suudab oma emotsioone kontrollida; • Teab, mis on tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda; • Saab hakkama eneseteenindamisega ja kujunenud esmased tööharjumused; • Algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu; • Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast; • Täidab mängudes erinevaid rolle, toob välja rollile olulisemad toimingud ja suhted; • Järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele

<ul style="list-style-type: none">• Kirjutab etteütlemise järgi lihtsamaid sõnu ja teeb lihtsamaid matemaatilisi tehteid;	<p>seletada;</p> <ul style="list-style-type: none">• Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;• Tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;
---	--

9. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE VALDKONDADE EESMÄRGID JA LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, sisu ja lapse arengu eeldatavad tulemused esitatakse seitsmes valdkonnas.

9.1. VALDKOND „MINA JA KESKKOND“

Valdkonna „Mina ja keskkond“ õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

1. mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
2. saab ettekujutuse oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
3. väärtustab nii eesti kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
4. väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ja ohutult;
5. väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
6. märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Valdkonna **Mina ja keskkond** sisu:

- 1) sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldnimelikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;
- 2) looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;
- 3) tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- 2) suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
- 3) lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- 4) suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeltõlge tegema;
- 5) suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

SOTSIAALNE KESKKOND

Teema	2-3 aastane	3 -4aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Mina	1.Oskab küsimise korral öelda oma eesnime, sugu.	1.Oskab küsimise korral öelda oma ees- ja perekonnanime, sugu, vanust.	1.Teab oma ees- ja perekonnanime, sugu ja vanust, sünnipäeva aastaega.	1.Teab oma sugu ja vanust, sünnipäevakuud.	1.Oskab end tutvustada kirjeldada oma huve, omadusi jne.
Perekond ja sugulased	1.Teab oma pereliikmeid.	1.Nimetab oma pereliikmeid ja teab nende eesnimesid.	1.Kirjeldab oma kodukohta: maja, tänav.	1.Kirjeldab oma peret, pere-traditsioone ja	1.Saab aru, et pered on erinevad. 2.Teab kodust aadressi ja

Kodu			2.Väärtustab perekonda.	lähisugulasi (tädid, onud, vanavanemad), teab nende nimesid.	kontakttelefoni.
Lasteaed ja kool	1.Orienteerub rühmas (voodi, kapp, käte-rätt).	1.Teab oma rühma õpetajate ja õpetaja-abi nimesid ning rühma numbrit (nime). 2.Jagab asju teistega. 3.Täidab mõningaid rühmareegleid.	1.Oskab kirjeldada oma päevaseid tegevusi. 2.Saab aru oma, võõra ja ühise tähendusest. 3.Järgib ühiselt loodud rühmareegleid.	1.Teab oma lasteaia nime. 2.Tunneb lasteaiatöötajaid ja nende ameteid.	1.Teab lasteaia aadressi. 2.Oskab nimetada erinevaid ameteid lasteaias ja teab nende sisu. 3.Mõistab kooli ja lasteaia peamisi erinevusi.
Ametid, elukutsed, tööd	1.Oskab matkida vanemate koduseid toimetusi. 2.Paneb vahendid kokkulepitud kohta.	1.Oskab kirjeldada ja matkida vanemate koduseid toimetusi. 2.Paigutab vahendid kokkulepitud kohta rühmaruumi koristades.	1.Saab aru oma töökohta korrashoiu vajadusest. 2.Osaleb jõukohastes töödes (laua katmine, lillede kastmine, tolmu ja liniku pühkimine jne).	1.Teab vanemate ameteid. 2.Nimetab oma kodukohta tuntumaid elukutseid, teab millised töövahendeid nad kasutavad. 3.Mõistab töö vajalikkust. 4.Korrastab oma voodi.	1.Teab oma vanemate töö sisu. 2.Nimetab erinevaid elukutseid, saab aru nende sisust ja vajalikkust. 3.Saab aru tööga kaasnevast vastutusest ning mõistab raha otstarvet.
Kodumaa,	1.Leiab täiskasvanu juhendamisel teiste	1.Tunneb ära Eesti lipu.	1.Tunneb Eesti	1.Tunneb kodumaa sümbolikat.	1.Nimetab Eesti riigi, koduvalla /- linna

teised rahvused Eestis	esemete seast Eesti lipu. 2. Annab oma panuse kodumaale tähtpäevadel (laulab, tantsib, loeb luuletust jne.).	2. Suhtleb erinevate rahvustega rühmas. 3. Teab, et elab linnas või maal.	rahvussümbolikat. 2. Teab oma rahvust, keelt. 3. Teab, kus linnas ja linnaosas ta elab (Tallinn Lasnamäe).	2. Oskab nimetada tähtpäevi, millal heisatakse lasteaia riigilipp.	sümboleid, presidendi nime, naaberriike 2. Leiab Eesti kaardilt oma kodukoha. 3. Nimetab ja suhtleb teistest rahvustest lastega, oskab nimetada mõningaid nende kombeid ja traditsioone.
Tähtpäevad, pühad ja kombed	1. Annab oma panuse tähtpäevadel (laulab, tantsib, loeb luuletust jne.).	1. Nimetab küsimise korral tähtpäevade (sünnipäev, pühad) tähistamisega seotud tegevusi.	1. Oskab nimetada riiklikke ja rahvuslikke tähtpäevi, millel on osalenud.	1. Jutustab oma pere traditsioonidest. 2. Teab ja kirjeldab tuntumaid rahvaskombeid. 3. Räägib, milliseid tähtpäevi tähistatakse nende lasteaia või kodus.	1. Teab eesti rahva traditsioone ja kombeid. 2. Nimetab tähtpäevi ja riiklikke pühi, teab nende tähistamise tähtsust ja vajalikkust.
Üldnimelikud väärtused- ja üldtunnustatud käitumisreeglid	1. Mõistab endale suunatud keeldude ja lubaduste tähendust, muutes täiskasvanu juuresolekul neile vastavalt oma käitumist.	1. Mõistab hea ja paha tähendust. 2. Väljendab verbalselt oma emotsioone	1. Oskab käituda kodus, rühmas, tänaval, looduses, avalikes kohtades vastavalt elementaarsetele käitumisnormidele.	1. Eristab õiget vales. 2. Kasutab viisakureegleid.	1. Järgib üldtunnustatud käitumisreegleid (austus, ausus, viisakas käitumine).

		3.Kasutab meeldetuletusel elementaarseid viisakusreegleid.		3.Tunneb lauakombeid. 4.Käitub kaasinimestega tähelepanelikult.	2.Mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest.
Sõprus ja abivalmidus		1.Ütleb sõbra nime. 2.Oskab olla sõbralik. 3.Oskab haiget saanud sõpra lohutada. 4.Oskab andeks paluda.	1.Oskab sõpra lohutada ja abistada. 2.Oskab andeks anda ja leppida. 3.Jagab oma asju teistega.	1.Nimetab sõbra häid omadusi. 2.Oskab pakkuda omapoolset abi, tunda sõbrale kaasa, vajadusel loobuda oma soovist	1.Loob ja hoiab sõprussuhteid. 2.Oskab kirjeldada sõprust.
Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus		1.Pöördub abi saamiseks täiskasvanu või sõbra poole.	1.Nimetab ning kirjeldab põhi-emotsioone ja tundeid (hirm, rõõm, viha, kurbus, üllatus).	1.Arvestab teiste inimestega. 2.Oskab viisakalt keelduda või avaldada oma arvamust.	1.Oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid. 2.Julgeb keelduda (ühis) tegevus(t)est kui osalemine on ennast ja teisi kahjustav või ohtlik.
Suhtumine erinevustesse		1.Teab, et on olemas erinevat keelt kõnelevaid inimesi.	1.Mõistab inimeste erinevusi (keel, rass, vanu, tervislik). 2.Teab abivahendeid (prillid, ratastool)	1.Kirjeldab inimeste erinevusi. 2.Mõistab mida tähendavad erivajadused.	1.Oskab arvestada teiste arvamust. 2.Märkab ja abistab erivajadustega kaaslasid.

TEHISKESKKOND

Teema	2-3 aastane	3 -4aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Ehitised	1.Tunneb ära kodukoha tuttavad hooned (kodu, lasteaed).	1.Tunneb ära kodukoha tuttavad hooned.	1.Oskab kirjeldada erinevaid hooneid (ruumid, sisustus, otstarve). Maakodu ja linnakodu (tänapäeval)	1.Kirjeldab tänapäeva ja vanaaja kodu, nimetab väliseid erinevusi (ka ehitusmaterjalid) ja sisustust.	1.Tunneb, nimetab ja kirjeldab tuntumaid ehitisi ja teenindusasutusi. Teab millega neis tegeletakse.
Kodumasinad	1.Osutab küsimise korral lihtsamatele kodumasinadele ja elektroonikale (kell, pliit, teler jne).	1.Nimetab levinumaid kodumasinaid.	1.Oskab kirjeldada tuntumaid kodumasinaid- ja elektroonikat, teab nende otstarvet.	1.Oskab kirjeldada kodumasinade ja elektroonikaseadmete otstarvet ja nendega seotud ohte.	1.Oskab anda täpsemaid kirjeldusi kodumasinade funktsioonidest. 2.Teab milliseid ohutusnõudeid peab neid kasutades järgima.
Sõidukid	1.Osutab küsimisel tuntumatele sõidukitele.	1.Tunneb tänaval ja pildilt tuntumaid sõidukeid (auto, rong, lennuk, buss, laev jne).	1.Tunneb ja kirjeldab eriotstarbelisi sõidukeid, teab miks on neid vaja.	1.Kirjeldab sõidukite erinevusi ja sarnasusi. 2.Rühmitab sõidukid sõltuvalt sellest, kus nendega saab sõita.	1.Nimetab spetsiifilisemaid sõidukeid ja teab, milliseid töid nendega tehakse.
Jäätmed	1.Asetab täiskasvanu abiga enda tekitatud prügi prügikasti (kommipaberid jms.)	1.Märkab enda ümber prügi, asetab selle kokkulepitud kohta.	1.Osaleb täiskasvanu juhendamisel prügi sorteerida.	1.Saab aru prügi sortimise vajadusest ning oskab seda sorteerida.	1.Nimetab peamised prügi grupid ja sorteerib prügi.

			2.Kirjeldab, kuidas tema kodus prügi sorteeritakse.	2.Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust.	2.Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust. 3.Mõistab asjade korduvkasutamise võimalusi.
--	--	--	---	--	--

TERVIS

Teema	2-3 aastane	3 -4aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Tervise väärtustamine		1.Kirjeldab haige ja terve olemise erinevusi.	1.Nimetab lihtsamaid tegevusi, mis on tervisele kasulikud.	1.Eristab tervist hoidvaid tegevusi (sportimine, ujumine) tervist kahjustavatest tegevustest (ebatervislik toit jne).	1.Nimetab ja kirjeldab tervist hoidvaid ning tervist kahjustavaid tegevusi (lasteaias, kodus ja tänaval).
Hügieen (hambad, eneseteenindamine)	1.Peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu.	1.Harjab hambaid täiskasvanu abiga, teab selleks vajaminevaid vahendeid. 2.Nimetab puhtuse jaoks vajalikke esemeid.	1.Tuleb toime eneseteenindamisega. 2.Käib täiskasvanu abiga duši all ja kuivatab end;	1.Peseb iseseisvalt hambaid. Nimetab hammastele kasulikke ja kahjulikke tegevusi. 2.Riietub iseseisvalt. 3.Paneb meeldetuletusel märjad riided	1.Järgib igapäevaselt suuhügieeni, teades selle vajalikkust. 2.Oskab ise pesemise vajadust määrata, iseseisvalt ja korralikult pesta ja kuivatada. 3.Riietub otstarbekalt.

		<p>3.Saab hakkama eneseteenindamisega täiskasvanu abiga.</p> <p>4.Paneb täiskasvanu abiga riided kokku toolile või kappi rippuma.</p>	<p>3.Asetab korralikult oma riided toolile.</p>	<p>kuivama.</p> <p>4.Märkab enda juures määratud riideid ja vajadusel vahetab need.</p> <p>5.Peseb ja kuivatab keha iseseisvalt.</p> <p>6.Hoiab korras oma kapi.</p>	<p>4.Hoiab korras oma sahtli.</p>
Tervislik toitumine	<p>1.Osutab küsimisel tuttavale toiduainele, nimetab mõningaid toiduaineid.</p>	<p>1.Tunneb, nimetab vaatlusel erinevaid toiduaineid.</p> <p>2.Tunneb maitse järgi ära mõningaid puu- ja köögivilju.</p>	<p>1.Nimetab toiduainete rühmi.</p> <p>2.Nimetab tervislikke toiduaineid.</p> <p>3.Kirjeldab toidu maitset.</p>	<p>1.Nimetab tervislikke ja ebatervislikke toiduaineid.</p> <p>2.Teab toitainete ülesannet ja toitumise vajalikkust.</p>	<p>1.Teab toidupüramiidi ja mõningaid vitamiine.</p> <p>2.Oskab nimetada mõnda vitamiini ja oskab öelda milleks on see kasulik</p>
Ohutus ja turvalisus		<p>1.Teab ohtlikke esemeid rühmas ja kodus (treppid, lauanurgad, käärid, noad jms.)</p> <p>2.Oskab abi saamiseks pöörduda täiskasvanu poole.</p>	<p>1.Nimetab ohtlikke kohti (trepp, rõdu jms.), esemeid (terariistad, tikud jms), aineid (kodu keemia, ravimid).</p> <p>2.Teab, kelle poole</p>	<p>1.Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (mängimine veekogudel sõltuvalt aastaajast, mängimine tänaval, ehitistel jms.)</p> <p>2.Teab hädaabi numbrit.</p>	<p>1.Teab ja tunnetab ümbritsevaid ohte, oskab neid vältida.</p> <p>2.Teab ja kasutab vajadusel hädaabi numbrit.</p> <p>3.Kirjeldab oma tegevust</p>

			abi saamiseks pöörduda.		ohuolukordades.
Inimkeha tundmine	1.Osutab küsimisel vastavale kehaosale.	1.Osutab küsimisel vastavale kehaosale ja nimetab neid.	1.Nimetab erinevaid kehaosi, teab nende funktsioone.	1.Teab poiste ja tüdrukute erinevusi. 2.Kirjeldab enda välimust peegli ees.	1.Teab mõningaid siseelundeid (süda, kopsud jne) ning nende peamist ülesannet ja asukohta, tegevusi, mis aitavad neid tervena hoida. 2.Teadvustab inimese eluringi olemasolu.

LIIKLUS

Teema	2-3 aastane	3 -4aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Ohutus ja turvalisus liikluses	1.Nimetab liiklusega seotuid tegevusi pildilt.	1.Teab, et ilma täiskasvanuta ei tohi tänavale minna. 2.Teab, kus ja kuidas liigeldakse jalgrattaga, missugust turvarustust kasutatakse.	1.Käitub ühissõidukis üldisi viisakusreegleid järgides. 2.Järgib liikluseeskirju ning spordivahenditega liiklemise turvanõudeid.	1.Nimetab ohtlikke olukordi liikluses. 2.Teab, kelle poole abisaamiseks pöörduda. 3.Kirjeldab, milliseid ohte on tema teekonnal kodunt lasteaeda. 4.Oskab tänaval	1.Oskab vältida erinevaid ohte liikluses. 2.Teab ja kasutab vajadusel hädaabi numbrit (112). 3.Kirjeldab oma tegevust ohuolukordades (õnnetus, eksimine).

				ohutult liigelda.	
Valgusfoor ja tänava ületamine	1.Liigub täiskasvanuga tänaval ohutult.	1.Eristab kõnniteed sõiduteest. 2.Teab, millise tulega ületatakse sõiduteed.	1.Teab valgusfooritulede ja ülekäiguraja tähendust.	1.Teab, kuidas ületada reguleeritud ja reguleerimata tänavat nii jalgsi kui ka rattaga.	1.Nimetab liikleja õigusi ja kohustusi. 2.Kirjeldab oma teekonda kodunt lasteaeda.
Liiklusmärgid		1.Teab, miks on vaja liiklusmärke.	1.Teab mõningaid tuntumaid liiklusmärke.	1.Teab tuntumate liiklusmärkide tähendusi. 2.Teab kuidas käituda ühissõidukist väljudes.	1.Oskab tänaval märgata liiklusmärke ja käituda vastavalt märgile. 2.Oskab märgistamata teel ohutult käituda.
Helkur, turvatool ja turvavöö		1.Teab sõidukis ja tänaval vajalikke turvavahendeid.	1.Teab turvavöö ja -tooli vajalikkust sõidukis. 2.Oskab selgitada kus ja kuidas helkurit kasutada 3.Kasutab igapäevaselt helkurit.	1.Oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes.	1.Kasutab ise ning juhib teiste laste ja täiskasvanute tähelepanu turvavahendite kasutamisel.

LOODUS

Teema	2-3 aastane	3 -4aastane	-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Kodukoha loodus ja veekogud (vesi)	1.Viibib meelsasti õues. 2.Märkab veelompe peale vihma sadu.	1.Tunneb rõõmu looduses viibimisest. 2.Teab, et mõnest pilvest sajab vihma või lund. 3.Vee kasulikkus ja vajalikkus. 4.Teab, mida tehakse kraaniveega.	1.Tunneb kodu ja lasteaia lähiümbruse loodust (pargid). 2.Tunneb vee, jää ja lume mõningaid omadusi. 3.Teab, et mõningad esemed ujuvad või upuvad. 4.Teab vee erinevaid olekuid.	1.Matkab kodukoha erinevatesse paikadesse. 2.Kirjeldab kodukoha loodust ja seal olevaid veekogusid (oja, jõgi, tiik, järv, meri, saar, mägi, org, aas jne.). 3.Teab kuidas vesi meieni jõuab.	1.Nimetab Eestis olevaid looduslikke vaatamisväärsusi, kus on käinud. 2.Teab vee ringkäiku looduses. 3.Oskab leida Eesti kaardilt tuntumad veekogud ja saari.
Loomad (s.h: linnud, putukad, (akvaariumi) kalad, kahepaiksed, roomajad jne.) Nende erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv,	1.Nimetab või viitab kodu- ja metsloomale. 2.Matkib nende häälitsusi.	1.Nimetab tuntumaid kodu- ja metsloomi. 2.Teab loomade põhilisi kehaosi. 3.Tunneb mõningaid loomaia loomi.	1.Seostab loomi nende elupaikadega. 2.Oskab kirjeldada tuttavaid loomi. 3.Teab, et loomad vajavad kasvuks vett,	1.Teab paiga- ja rändlinde, põhja- ja lõunamaa loomi. 2.Tunneb välimuse ja nime järgi erinevaid loomi. 3.Teab kuidas loom areneb ja kasvab (lind,	1.Nimetab erineva elupaiga ja -viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust. 2.Teab loomade käitumise erinevusi eri aasta-aegadel.

areng			toitu, valgust, soojust, õhku.	konn jm.).	
Taimed (s.h. puud, lilled, toataimed, roht- ja veetaimed, puu ja aedviljad, teraviljad, seemned) Nende erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng	1.Eristab lille, muru, puud.	1.Tunneb mõningaid puu- ja aedvilju, lilli, puid, seeni. 2.Nimetab taimede põhiosi.	1.Nimetab ja kirjeldab tuttavaid puu- ja aedvilju, lilli, puid, seeni 2.Kasvatata täiskasvanu abiga mõningaid taimi. 3.Jälgib taimede arengut. 4.Teab taime kasvuks vajalikke tingimusi.	1.Eristab aias, metsas ja toas kasvavaid taimi, kirjeldab neid. 2.Teab, et taimed vajavad kasvamiseks mulda, vett valgust, soojust ja õhku. 3.Teab, taimede arengut seemnest viljani.	1.Nimetab ja kirjeldab taimede erinevaid kasvukohti. 2.Nimetab mõningaid mürgiseid taimi, marju, seeni.
Õõ ja päev: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses Aastaajad: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused	1.Teab õõ ja päevaga seotud tegevusi.	1.Eristab õõd ja päeva. 2.Nimetab aastaegadele iseloomulikke omadusi. 3.Märkab ja nimetab ilmastikunähtusi	1.Loomade ja taimede käitumine vastavalt õõ ja päeva vaheldumisega 2.Nimetab ja iseloomustab aastaagu.	1.Nimetab ja oskab välja tuua kuudele ja nädalapäevadele iseloomulikke tunnuseid.	1.Kirjeldab inimest ja loodust erinevates tsüklites: õõpäev, nädal, aastaring. 2.Nimetab inimestele ja loomadele iseloomulikke tegevusi seoses aastaegadelega.
Inimese mõju loodusele:		1.Teab kuhu visatakse	1.Teab kust kohast ja	1.Suhtub loodusesse	1.Kirjeldab inimese

<p>loodushoid, säästev areng</p> <p>Looduse mõju inimesele</p>		<p>prügi.</p> <p>2.Oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodu ümbruses ja mujal.</p>	<p>kui palju tohib lilli, puuoksi, marju ja seeni korjata.</p> <p>2.Suhtub kõikidesse loomaliikidesse sõbralikult.</p> <p>3.Teab, et tundmatut taimet või marja ei tohi süüa ning võõraid loomi ei tohi puutada.</p>	<p>säästvalt ja teab, kuidas looduses käituda.</p> <p>2.Mõistab inimese osalust looduses (loomade toitmise, puude istutamine, loodushoid).</p> <p>3.Teab, kuidas korjatakse seeni, marju, puuvilju, lilli jms. ning oskab neid korjata.</p>	<p>mõju loodusele (positiivne, negatiivne).</p> <p>2.Suhtub loomadesse ja taimedesse hoolivalt ja sõbralikult</p> <p>3.Teab prügi sorteerimise vajalikkust, sorteerib prügi lihtsamatesse gruppidesse (plastik, paber, klaas).</p>
<p>Eluta loodus:</p> <p>Ilmastik (erinevad ilmastiku-nähtused)</p> <p>Maapind (muld, liiv, pae-kivi, kruus, kivi, turvas jt)</p> <p>Taevalaotus (päike, kuu, tähed, planeedid)</p>	<p>1.Eristab ja matkib erinevaid ilmastikunähtusi (tuul puhub, vihma sajab jne).</p> <p>2.Uurib liiva liivakastis.</p> <p>3.Osutab küsimisel päikesele ja kuule</p>	<p>1.Tunneb ära tuttavaid ilmastikunähtusi.</p> <p>2.Uurib ja kirjeldab maismaad.</p> <p>3.Nimetab päikest, kuud ja tähti.</p>	<p>1.Nimetab ja kirjeldab ilmastikunähtusi.</p> <p>2.Uurib kirjeldab veealust maad.</p> <p>3.Tunneb ja kirjeldab päikest, kuud ja tähti.</p>	<p>1.Võrdleb erinevaid ilmastikunähtusi.</p> <p>2.Selgitab ilmastikunähtuste seost aastaegadega.</p> <p>3.Eristab ja kirjeldab kodumaa erinevaid maavarasid.</p> <p>4.Tunneb ja kirjeldab päikest, kuud ja tähti.</p>	<p>1.Koostab ilmastikukalendri.</p> <p>2.Oskab kirjeldada ilmastikunähtusi ja nende tekkepõhjust.</p> <p>3.Teab, et maavarasid kaevandatakse ja milleks on see vajalik.</p> <p>4.Uurib päikesesüsteemi ja tähistaeva saladusi.</p>

9. 2. Valdkond „Keel ja kõne”

Valdkond „ Keel ja kõne” õppe -ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- 1) tuleb toime igapäevases suhtluses;
- 2) kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
- 3) tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Valdkonna „Keel ja kõne” sisu on:

- 1) keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- 2) suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- 3) lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

4) Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- 2) peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- 3) suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja

kirjutamisvalmiduse kujunemist;

4) õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;

5) mitmekesistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

Sisu	2-3aastane	3-4aastane	4-5aastane	5-6aastane	6-7aastane
Suhtlemine	<p>1. Vastab täiskasvanu küsimustele nähtu ja kuuldu kohta.</p> <p>2. Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi.</p> <p>3. Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluse eesmärgist.</p> <p>4. Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega.</p> <p>5. Kommenteerib enda ja teiste tegevust 1-2</p>	<p>1. Algatab ise aktiivselt suhtlust ja suhtleb meelsasti eakaaslastega koostegevuses.</p> <p>2. Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluse eesmärgist.</p> <p>3. Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta.</p> <p>4. Kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust ja räägib</p>	<p>1. Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni.</p> <p>2. Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust.</p> <p>3. Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid.</p> <p>4. Kirjeldab täiskasvanu abiga olulisi ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust.</p> <p>5. Annab kuuldu teksti sisu edasi</p>	<p>1. Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt Kus ja kellega ta elab? Kas tal on lapsi?).</p> <p>2. Püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teemamuutusega.</p> <p>3. Annab edasi kuuldu teksti (nt. muinasjutu) sündmuste järgnevust, põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste/ korralduste abil.</p> <p>4. Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega.</p>	<p>1. Kasutab dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (nt. veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtluseesmärkidest.</p> <p>2. Valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast (laps, täiskasvanu) ja/või suhtlusolukorrast (kodu, võõras koht).</p> <p>3. Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid.</p> <p>4. Räägib sellest, mida hakkab tegema.</p> <p>5. Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevat</p>

	<p>lausungiga.</p> <p>6. Loeb peast või kordab järele 1-2 realist luuletust.</p>	<p>mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest 2-3 lausungiga.</p> <p>5. Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.</p> <p>6. Loeb peast 2-4 realist luuletust.</p>	<p>täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega.</p> <p>6. Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus pühapäeval).</p> <p>7. Loeb peast 4-6 realisi luuletusi.</p> <p>8. Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega.</p>	<p>5. Jutustades seob lausungeid peamiselt sõnadega <i>ja siis, siis, ja</i>.</p> <p>6. Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid.</p>	<p>ja järgnevat tegevust, sündmust).</p> <p>6. Parandab ja täpsustab jutustamise ajal oma teksti.</p> <p>7. Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada;</p> <p>8. Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel; arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga.</p> <p>9. Saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida.</p> <p>10. Suudab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda;</p>
Sõnavara	<p>1. Kasutab nimi-, tegu- ja omadussõnu.</p> <p>2. Kasutab oma kogemustega seotuvaid konkreetse tähendusega sõnu.</p> <p>3. Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi.</p>	<p>1. Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi (nt <i>kuusk, kask – puud</i>);</p> <p>2. Kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi (<i>käpad, saba, rool</i>).</p>	<p>1. Kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu (nt <i>lühike-pikk</i>) ja omadussõnu (<i>arg, kaval, igav</i>).</p> <p>2. Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu (<i>hommik, päev, õhtu, öö</i>).</p>	<p>1. Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu <i>eile, täna, homme</i>.</p> <p>2. Kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu (nt. <i>jookseb, lippab, sibab</i>).</p>	<p>1. Selgitab kuulnud kujundlike väljendite (<i>tuul ulub, kevad koputab aknale</i>) tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid.</p> <p>2. Kasutab kõnes mõningaid abstraktse (s.o mittekogetava vastega) tähendusega sõnu (nt. <i>mõtlen, arvan, julge, lahke</i>).</p>

	4. Kasutab kõnes mõningaid tagasõnu (<i>all, peal, sees, ees</i>) ruumisuhete tähistamiseks.	3. Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (<i>tuttmuits, kelgumägi</i>) ja tuletisi (<i>täpiline, laulja</i>).	3. Moodustab vajaduse korral sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt <i>tikkudest maja-tikumaja; nuga õuna koorimiseks – õunanuga</i>).	3. Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (<i>joonistaja, joonistus, jooneline</i>). 4. Kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt <i>veereb-veeretab; sõidab-sõidutab</i>). 5. Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt 2 sõna (nt <i>lilled: tulp, roos</i>)	3. Kasutab kõnes inimest ja inimese tegevusega seotud sõnu. 4. Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (nt <i>vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast</i>). 5. Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt <i>sõidukid, elusolendid, tähtpäevad, kehaosad</i>). 6. Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid. 7. Kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördevorme ainsuses ja mitmuses. 8. Jutustab pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, vahendab ka oma tundeid;
Hääldamine	1. Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.	1. Hääldab õigesti enamikku emakeelehäälikuid	1. Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid. 2. Hääldab õigesti 3-4 silbilisi tuttava tähendusega sõnu.	1. Kordab järele ja hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.	1. Hääldab oma kõnes ja etteõeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid; 2. Kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu.

	2. Hääldeb õigesti enamikku häälikuid	2. Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris. 3. Hääldeb sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt. <i>-nt, -lt, -mp</i> jne).	3. Hääldeb õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2 silbilistes tuttava tähendusega sõnades. 4. Hääldeb õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt <i>taburet, banaan, diivan</i>).		3. Hääldeb õigesti võõrhäälikuid (<i>f, s</i>) tuttavates sõnades (nt <i>Fanta, šokolaad</i>).
Lugemise ja kirjutamise esmased oskused	1. Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid. 2. Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste. 3. Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt <i>tass – kass, pall-sall, tuba-tuppa</i>).	1. Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas. 2. Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti. 3. Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga.	1. Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades. 2. Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul). 3. Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt oma nime).	1. Häälleb täiskasvanu abiga (järele korrates, abivahendeid kasutades) 1-2 silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu. 2. Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnades. 3. Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (nt <i>koli-kolli (IIIv); koli-kolli (IIv); koli-kooli (IIIv); koli-kooli (IIv)</i>). 4. Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt <i>poe- ja tänavanimed, sildid</i> ,	1. Tunneb tähti. 2. Veerib 1-2 silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb tunneb kirjapildis ära mõned sõnad; 3. Kirjutab joonistähtedega 1–2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega. 4. Kirjutades märgib õigesti 1-2 silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri (nt <i>lähen koli</i>). 5. Jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid. 6. Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt <i>koll-kool; linna (IIIv) –lina</i>).

				enda ja kaaslaste nimed).	7. Tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri. 8. Teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.
--	--	--	--	---------------------------	--

9.3. Valdkond „Matemaatika”

Valdkonna „Matemaatika“ õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

1. rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
2. järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuse põhjal;
3. tunneb lihtsamaid ajamõisteid ning kirjeldab ja järjestab oma päevategevusi;
4. mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
5. mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
6. suudab kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundimõistete abil;
7. näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Matemaatika sisu:

1. asjade maailm: esemete järjestamine, rühmitamine, orienteerumine ajas ja ruumis, hulgad;
2. arvude maailm: loendamine, arvud, liitmine ja lahutamine;
3. suuruste maailm: tasapinnalised ja geomeetrilised kujundid.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- 2) harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;

- 3) seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis, haistmis- ning kompimisaistingut;
- 4) suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- 5) toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

Üldteemad	2-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Geomeetrised kujundid	<p>1. Leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti-või sisseasetamise teel.</p> <p>2. Eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid kompimise ja veeretamise teel.</p>	<p>1. Eristab kolmnurka, nelinurka ja ringi ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid ümbritsevast keskkonnast.</p>	<p>1. Näeb ja oskab kirjeldada erineva kujuga nelinurkade sarnasusi ja erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevas</p>	<p>1. Lõikab paberi kujunditeks ja koostab neist mustreid ja laob pilte.</p> <p>2. Rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse vm järgi.</p> <p>3. Moodustab kõrttest, tikkudest vms geomeetrilisi kujundeid.</p> <p>4. Tunneb ja oskab kirjeldada ruutu, ringi, ristkülikut ja kolmnurka ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevas.</p>	<p>1. Eristab ruumilisi kujundeid kuupi ja kera (risttahukas, püramiid) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring, ristkülik, kolmnurk).</p> <p>2. Joonistab tasapinnalisi ja meisterdab ruumilisi geomeetrilisi kujundeid (vahast, savist vms.).</p>

<p>Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine, värvid</p>	<p>1. Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse järgi hulgaks.</p> <p>2. Leiab erinevate esemete hulgast palju ja üks.</p> <p>3. Loendab asju kahe piires.</p> <p>4. Eristab põhivärve.</p>	<p>1. Otsustab, kas nimetatud ese kuulub /ei kuulu moodustatud hulka.</p> <p>2. Võrdleb esemete hulki paaride moodustamisega ning saab teada et esemeid on võrreldavates hulkades võrdselt (sama palju, ühepalju)</p> <p>3. Loendab 3 piires ja tunneb arvude rida 3-ni.</p> <p>4. Tunneb ja nimetab põhivärve ja värvitoone.</p>	<p>1. Rühmitab esemeid ja olendeid kahe erineva tunnuse alusel (jagab hulga kaheks osahulgaks).</p> <p>2. Võrdleb esemete hulki paaride moodustamisega ning otsustab, mida on rohkem kui /vähem kui.</p> <p>3. Loendab 5 piires ja teab arvurida 5-ni.</p>	<p>1. Moodustab hulki öeldud arvsõna ja antud näidise järgi.</p> <p>2. Võrdleb hulki, kasutades mõisteid: rohkem, vähem, võrdselt. Võrdsustab hulki.</p> <p>3. Rühmitab esemeid asendi järgi.</p> <p>4. Võrdleb arve (on suurem kui /on väiksem kui)</p> <p>5. Loendab 10 piires, teab arvude rida 10-ni.</p> <p>6. Oskab nimetada antud arvule eelnevat või järgnevat arvu.</p> <p>7. Loendab järgarve, määrab eseme asukoha reas arvuga (mitmes?).</p> <p>8. Tunneb numbrimärke.</p>	<p>1. Oskab koostada matemaatilisi jutukesti kahe etteantud hulga järgi.</p> <p>2. Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab.</p> <p>3. Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.</p> <p>4. Rühmitab nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi.</p> <p>5. Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb ja kasutab sümboleid (+, -, =)</p> <p>6. Mõistab arvude rida 12-ni ja oskab neid kirjutada.</p> <p>7. Loendab liigutusi, helisid.</p> <p>8. Määrab esemete arvu pilguga (kuni 5).</p>
---	--	---	--	--	---

Suurused ja mõõtmine	1. Näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur - väike).	1. Võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (suurem - väiksem), pikkuse (pikem - lühem) järgi, kasutab vastavaid mõisteid.	1. Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi. 2. Teab mõisteid sama suur, sama pikk, sama lai, sama kõrge ning ühesuurused, ühepikkused, ühelaiused ja ühekõrgused.	1. Järjestab esemeid raskuse ja paksuse järgi. 2. Järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi. 3. Leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema, väiksema või samasuure ning kontrollib objekte kõrvutades. 4. Hindab kaugust silma järgi. 5. Mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahendiga.	1. Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusemõõte -meeter, (cm, km); massimõõtu - kilogramm; mahumõõtu -liiter; rahaühikuid - euro ja eurosent ning teab kuidas ja kus neid kasutatakse. 2. Mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtevahendiga.
Orienteerumine ajas	1. Tunnetab ööle ja päevale iseloomulikku ja matkib vastavaid tegevusi mängus.	1. Eristab hommikut, päeva, õhtut ja ööd (kirjeldab tegevusi). 2. Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid.	1. Oskab eristada aastaage ja teab mõningaid nende iseloomulikke tunnuseid 2. Kasutab mõisteid: eile, täna, homme tegevuste ja	1. Teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi ja kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel. 2. Teab aastaegade nimetusi ja nende iseloomulikke	1. Teab kuude nimetusi ning enda sünnikuud ja -kuupäeva. 2. Määrab kellaega täis- ja (pool-) tundides. Koostab päevakava. 3. Teab jooksva kuu nimetust ja aastaajalist kuuluvust.

			<p>sündmuste kirjeldamisel.</p> <p>3. Eristab mõisteid: kiiresti, aeglaselt, varsti, hiljem, kohe.</p>	<p>tunnuseid.</p> <p>3. Kasutab kõnes õigesti ajamõisteid: enne, praegu, hiljem, noorem, vanem.</p>	
<p>Orienteerumine ruumis ja tasapinnal</p>	<p>1. Orienteerub enda peal ja näitab, mis asub ülal, all, kõrval, ees, taga .(pea on ülal, jalad on all).</p>	<p>1. Määrab teiste laste ja esemete asukohta endast lähtuvalt kasutades sõnu: ülal - all, ees - taga (minu ees, minu taga jne).</p>	<p>1. Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (seisan Alo taga, olen tahvli ees jne).</p> <p>2. Määrab vasakut ja paremat poolt.</p>	<p>1. Määrab eseme asukohta teise eseme suhtes kasutades sõnu: all, peal, kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal (tool on kapist paremal).</p> <p>2. Orienteerub ruumis ja õues juhendite järgi.</p> <p>3. Orienteerub tasapinnal joonistades mustreid etteantud näidise järgi.</p>	<p>1. Kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil.</p> <p>2. Orienteerub tasapinnal joonistades ütluse järgi. (joonista üles paremasse nurka päike):</p> <p>3. Kirjutab ruudulisele paberile numbreid.</p> <p>4. Orienteerub tasapinnal koostades ja joonistades mustreid.</p>

9. 4. Valdkond „Kunst”

Valdkond „Kunst“ õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

1. tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
2. kujutab isikupäraselt ümbritsevaid objekte ja sündmusi ning oma kujutlusmaailma;
3. vaatlleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ning tarbeesemeid;
4. kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja – võtteid;
5. kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
6. vaatlleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut;

Valdkonna „Kunst” sisu on:

- 1) kujutamine ja väljendamine: mõtete ning tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- 2) kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine;
- 3) tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- 4) kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest ning kunstist.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
- 2) suunatakse last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;
- 3) kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
- 5) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja

algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;

6) viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;

7) suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödesse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Üldteemad	2-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Kujutamine ja väljendamine	1. Tunneb rõõmu kunstitegevusest. 2. Annab oma kritseldusele või objektile nime. 3. Leiab juhendamise abil ümbrusest nimetatud värvuse.	1. Kujutab tuttavaid asju ja nimetab neid. 2. Leiab juhendamise abil ümbrusest konkreetse värvuse. 3. Tunneb rõõmu erinevate kujude loomisest ja hakkama saamisest. 4. Suudab kujutada ligilähedasi vorme esemeid naturile (maja, peajalgseid jms),	1. Jutustab oma piltide põhjal mingist sündmusest. 2. Kasutab erinevaid värvitoone lähtudes esemest või oma tujust ja kujutlusest. 3. Leiab oma mõtte teostamiseks vajalikud vahendid. 4. Teeb vahet erinevatel värvidel ja suudab liigitada värvusi toonide järgi. 5. Kujutab esemeid ja	1. Valib sobiva taustatooni lähtudes tööst. 2. Kasutab meeldetuletamise abil võimalikke erinevaid töövõtteid. 3. Meelde tuletamisel paigutab esemeid suurusest ja kaugusest lähtuvalt õiges järjekorras.	1. Kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja tasapinnalisi kujutisi keerukamate objektide teostamisel. 2. Püsib tööd teostades teemas 3. Kujutab tegelasi erinevates tegevustes. 4. Toob töös esile kõige tähtsama objekti. 5. Tunneb värvusi ja toone, seostab ümbritsevaga. (taevasinine, lehe, -ja samblaroheline jne). jne).

			kujundeid oluliste detailidega.		<p>6. Jäljendab mõnd teist kunstiteost (skulptuuri, natüürmorti vms) püüdes luua oma isikupärase variandi.</p> <p>7. Jäljendab mõnd teist kunstiteost (skulptuuri, natüürmorti vms) püüdes luua sarnase teose.</p> <p>8. Teab mõistet silmapiir ja oskab seda kasutada kunstitöös.</p> <p>9. Peale tööjuhendi saamist segab ise vajaliku värvuse.</p>
Kujundamine	<p>1. Kaunistab (täppidega, joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (nt. rätik, lillepott, paber jne).</p>	<p>1. Kaunistab tasapinnalisi esemeid valmis kujunditega.</p> <p>2. Juhendamisel laob, kleebib või kasutab tempeltrükki lihtsamate mustrite koostamisel (mosaiikidest, detailid).</p> <p>3. Lisab valmivale kujutisele iseloomulikke detaile.</p>	<p>1. Koostab lihtsa kaunistusmustrid kordumisskeemiga.</p> <p>2. Koostab õpetaja juhendamisel tähtpäevakaarte sündmusele omaste kujunditega.</p> <p>3. Täiskasvanu abiga kasutab šabloone kopeerimiseks ja</p>	<p>1. Märkab mustrirütmi ja suudab jätkata mustrijada.</p> <p>2. Kirjeldab ja kasutab lihtsamaid eesti rahvusmotive: triibud, lillornamendid, ristid.</p> <p>3. Kasutab juhendamisel looduslikku- ja tehiskliku materjali koos (nt voolimismass, nõör, nupud jne)</p>	<p>1. Kujundab iseseisvalt mustri ja suudab seda mustrijada jätkata (ka eseme/kujundi kaunistamisel).</p> <p>2. Aitab kujundada tähtpäevade raames ruumi, kohta.</p> <p>3. Koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme</p>

			muustrite tegemiseks.	4. Kasutab šabloone sise- ja välisjoonte kopeerimiseks.	kaunistamiseks.
--	--	--	-----------------------	---	-----------------

Voolimine	<p>1. Muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismassi.</p> <p>2. Teeb pehmesse voolimismassi jäljendeid (näpp, vormid jms).</p>	<p>1. Oskab nimetada esemeid, mida voolib.</p> <p>2. Rullib ja veeretab voolimismassi</p> <p>3. Pigistades ja venitades ümarvormi, annab sellele uue kuju.</p> <p>4. Moodustab erinevatest voolitud osadest terviku, neid üksteise külge, peale, sisse ladudes.</p> <p>5. Oskab kasutada voolimismassa, voolimismassi tükeldamisel ja kujundamisel.</p>	<p>1. Õõnestab ümarvorme pöidlaga süvendit vajutades.</p> <p>2. Annab voolimismassile venitades ja pigistades kuju.</p> <p>3. Voolib kujusid ümar ja piklikust vormidest (oskab kanda jõudu käe küljele koonuse voolimisel).</p> <p>4. Kasutab osade ühildumisel silumistehnikat.</p> <p>5. Kasutab voolimispulka pinna mustri ja /või detailide peale joonistamisel.</p>	<p>1. Kasutab iseseisvalt voolimispulka muustrite tegemisel.</p> <p>2. Oskab venitada, vajutada ühest tükist voolimismassist tervik kujutise (nt linnuke).</p> <p>3. Voolib iseseisvalt ümar ja piklikke vorme, ning neid ühendades voolib erinevaid esemeid kasutades silumistehnikaid.</p> <p>4. Oskab voolida tasapinnalist pilti (süžee-pilt).</p>	<p>1. Nimetab erinevaid voolimismasse ja oskab kirjeldada neid omaste tunnustega (vaha, plastiliin, savi, liiv).</p> <p>2. Oskab kasutada erinevate voolimismassi osade liitmisel õigeid võtteid (silumine-plastiliin, vaha, veega silumine- savi).</p> <p>3. Tasapinnalise pildi katmine plastiliiniga (plastiliini laiali tõmbamine).</p> <p>4. Oskab voolimisel kasutada erinevaid vahendeid ja võtteid voolimismassi osade valmistamisel ja liitmisel.</p>
------------------	--	---	---	--	--

Joonistamine	1. Suudab iseseisvalt	1. Juhendamise abil	1. Suudab joonistada	1. Joonistab kaarjaid, sakilisi ja	1. Kasutab koos erinevaid
---------------------	-----------------------	---------------------	----------------------	------------------------------------	---------------------------

	tekitada paberile joonistusvahenditega erinevaid jälgi (täpid, jooned) püsides paberi piirides.	joonistab erineva kuju ja suunaga jooni. 2. püüab käsitseda joonistusvahendeid õigesti.	keerulisemaid ja mitmest kujundist koosnevaid kujusid ja pilte. 2. Värvib pinda kontuuri ületamata. 3.Joonistab esemeid ja mustreid punktiirjoone järgi.	sirgeid jooni; täidab paberi pinda. 2. Joonistab ja värvib pindu kattes pliatsiga pinna tihedalt. 3.Kasutab pinna värvimisel joonistusvahendi külge (pliats, kriit vms on kaldus joonistamise ajal).	joonistusvahendeid. 2. Värvib kujundeid paberit keeramata, liigutades kätt randmetest. 3.Oskab tekitada joonistusvahendile vajutades tumedamaid ja heledamaid jooni; peenemaid ja jämedamaid jooni. 4.Kasutab vabakäega kergeid joonistusvõtteid, joonistusvahendile pehmelt vajutades. 5.Oskab joonistada süžeepilte/kujusid õiges proportsioonis.
Maalimine	1. Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe. 2. Trükib näpuvärvidega kasutades näppe ja kogu kätt. 3. Kastab templi värvi sisse ja teeb sellega	1. Püüab katta paberi aluspinna tervikult. 2. Tõmbab pintsliga horisontaalseid, vertikaalseid jooni ja ringjooni. 3.Oskab maalida ümarvorme värvilaigu suurendamise teel.	1. Püüab võtta värvi ja vett juurde, kui näeb, et pintsil on värvist kuiv. 2. Püüab pintslit loputada värvi vahetamisel ning püüab kasutada pintsililappi. 3. Maalib objektidele väiksemaid detaile pintsilivajutuse ja	1.Kasutab iseseisvalt varem õpitud võtteid. 2. Väljendab värvidega oma tundeid, meeleolu ja loodust. 3. Oskab valida oma tööle sobiva tausta. 4. Kasutab pintslit sundimatu kergusega.	1. Segab uute värvuste saamiseks põhivärve. 2. Kasutab maalimisel vajadusel eri suurusega pintsleid. Teeb vahet akvarelli- ja guašši pintsliil. 3. Väldib värvide määrdumist, kasutab vett ja pintsililappi. 4. Teeb vahet lame - ja sabapintsliil ning oskab

	jäljendi.	<p>4. Maalib lihtsamaid figuure (nt. puu, jännes, kakuke)</p> <p>5. Võtab pintsliga värvi, peseb pintsli töö lõpetamisel.</p> <p>6. Püsib maalimisel paberil (ei värvi üle serva).</p> <p>7. Oskab kasutada pintsli trükitehnikas.</p>	<p>tõmmetega.</p> <p>4. Kasutab pinna katmisel piisavas koguses värvi, ei kuhja seda paberile.</p> <p>5. Geomeetriliste kujundite kujutamine ühes tervikus (nt inimene, loom, auto, kuusk).</p> <p>6. Oskab segada põhivärve valgega saades heledamad toonid.</p>	<p>5. Vajadusel kasutab eri suurusega pintsleid.</p> <p>6. Peseb ja kuivatab pintsli värvi vahetamisel.</p> <p>7. Kasutab maalimisel akvarellvärve.</p> <p>8. Heledamate ja tumedate toonide saamiseks kasutab musta ja valget värvi.</p>	<p>kasutada lamepintsli mõlemat külge (lai, kitsas).</p>
Meisterdamine	<p>1. Täiskasvanu eeskujul kortsutab iseseisvalt õhemat paberit.</p> <p>2. Täiskasvanu abiga katab aluspinna liimiga ja puistab või kleebib erinevaid kujundeid.</p> <p>3. Lükib paelale/traadile auguga esemeid (nt pärleid).</p>	<p>1. Püüab kääre õigesti ja ohutult käsitseda.</p> <p>2. Oskab kääridega lõigata ettevalmistatud paberiribadest ruudukujulisi tükke.</p> <p>3. Katab liimitava elemendi liimiga ja asetab selle soovitud kohale.</p> <p>4. Kasutab erinevaid materjale koos (tekstiil, paber, papp, looduslik jne)</p>	<p>Rebib ribasid ja/või ribast erinevaid tükke.</p> <p>2. Oskab ohutult käsitseda kääre.</p> <p>3. Oskab lõigata mööda sirgjoont ja ilma ette joonistatud jooneta ribasid.</p> <p>4. Lükib paelale või traadile auguga esemeid (nt pärleid), püüab jälgida rütmi (suuruse, värvuse järgi).</p>	<p>1. Rebib lihtsamaid kujundeid ja kleebib need alupinnale.</p> <p>2. Oskab lõigata mööda kumerusi (mööda ringjoont, piklikke kujusid).</p> <p>3. Lõikab pilte välja.</p> <p>4. Kasutab erinevaid meisterdamismaterjale.</p> <p>5. Oskab kirjeldada looduslike sarnasust esemetega või olenditega (linnude, linna tiib jne)</p>	<p>1. Suudab valmistada ligilähedase asja oma kirjelduse järgi.</p> <p>2. Kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sinna erinevatest materjalides osasid.</p> <p>3. Oskab ettejoonistatud pilti välja rebida.</p> <p>4. Lõikab välja keerulisemaid kujundeid, ka kokkuvolditud paberist (nt lumehelbeke, piparkoogipoiste rida vms).</p>

		<p>5. Suudab kortsutada paberit.</p> <p>6. Suudab täiskasvanu juhendamisel valmistada lihtsama eseme (nt seen).</p> <p>7. Lükib paelale/traadile auguga esemeid (nt pärleid) järgides mustrirüüti.</p>	<p>5. Täiskasvanu juhendamisel koostab erinevaid materjale (loodulik, tehiskäikmaterjalid jne) kasutades ja ühendades terviku.</p> <p>6. Suudab voltida paberi pooleks (nt kaardi valmistamisel).</p>	<p>6. Voldib täiskasvanu abiga lihtsama eseme.</p>	<p>5. Oskab kasutada oma töö teostamiseks erinevaid võtteid ja vahendeid ohutult (käärid, naaskel jne).</p> <p>6. Valmistab lihtsa eseme juhendamise järgi.</p> <p>7. Voldib täiskasvanu eeskuju järgi keerukamaid esemeid.</p>
--	--	--	---	--	---

Kunsti vaatlemine	<p>1. Vaatleb pilte ja vastab nende põhjal esitatud küsimustele.</p> <p>2. Küsimisel ütleb mida joonistas.</p>	<p>1. Suunavate küsimuste abil kirjeldab kunstiteost.</p> <p>2. Ütleb oma arvamuse kunstiteose kohta (ka enda töö) meeldib/ei meeldi.</p> <p>3. Selgitab oma tööd, miks ta just nii tegi.</p>	<p>1. Vaatleb omaalgatuslikult kunstiteoseid (nt raamatu illustratsioonid, kunstnike tööd, enda/kaaslaste tööd) esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamusi.</p> <p>2. Jutustab küsimuste toel, mida ta oma töös kujutas ning milliseid vahendeid kasutas.</p> <p>3. Suhtub kaaslaste töödesse heasoovlikult.</p>	<p>1. Selgitab oma kunstiteost, annab hinnangu.</p> <p>2. Räägib milliseid värvusi, tehnilisi lahendusi ja vorme ta kasutas.</p> <p>3. Vaatab omaalgatuslikult raamatute illustratsioone, kunstitöid, esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust.</p> <p>4. Kujunevad välja lemmikraamatud ja püüab nende illustratsioone, tegelasi jäljendada.</p>	<p>1. Märkab enda ümber kunstiteoseid, kirjeldab mäletamise järgi detaile ja meeleolu.</p> <p>2. Pilti vaadates jutustab selle põhjal oma väljamõeldud loo. Mõtleb pildi põhjal jutule alguse ja lõpu.</p> <p>3. Suudab selgitada oma valmistatud asjade otstarvet.</p>
--------------------------	--	---	---	--	---

9.5. Valdkond „Liikumine”

Liikumisvaldkonna õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

1. tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
2. suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
3. suudab aktiivselt tegutseda individuaalselt ja grupis;
4. mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
5. järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Valdkonna „Liikumine” sisu on :

1. liikumisalased üldteadmised;
2. põhiliikumised;
3. liikumismängud;
4. tants ja rütmika;
5. erinevad spordialad.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- 2) rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- 3) peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;

4) suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;

5) mitmekesistatakse põhiliikumiste, koordinatsiooni, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

Üldteemad	2-3 aastane	3-4 aastane	4-5 aastane	5-6 aastane	6-7 aastane
Liikumisteadmised	<p>1. Sooritab harjutusi aktiivselt ja entusiastlikult;</p> <p>2. Liigub õpetaja juhendamisel ohutult;</p> <p>3. Arvestab aktiivses tegevuses rühmakaaslastega;</p>	<p>1. Sooritab harjutusi vastavalt õpetaja korraldustele sõnalise seletuse järgi;</p> <p>2. Arvestab harjutades ja mängides rühma-kaaslastega;</p> <p>3. Järgib meeldetuletamise korral hügieeninõudeid;</p>	<p>1. Nimetab erinevaid spordialasid;</p> <p>2. Sooritab harjutusi sõnalise seletuse järgi;</p> <p>3. Teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid spordivahendeid ohutult, sobival viisil ja kohas;</p> <p>4. Õpitud tegevuses kasutab ohutuid liikumisviise;</p>	<p>1. Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires;</p> <p>2. Talub kaotust võistlusmängudes;</p> <p>3. Mõistab hügieeninõuete olulisust;</p> <p>4. Õnnetuse või ohu korral teab, kuidas kutsuda appi täiskasvanu;</p> <p>5. Osaleb lasteaia spordipäeval;</p>	<p>1. Nimetab erinevaid spordialasid spordi-võistlused ja mõne Eesti tuntuma sportlase;</p> <p>2. Keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks;</p> <p>3. Liikumisel ja mängimisel peab kinni ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid;</p> <p>4. Peseb ennast pärast aktiivset kehalist tegevust;</p>
Põhiliikumised	<p>1. Ronib ja roomab üle ja läbi väikeste takistuste;</p>	<p>1. Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutades;</p>	<p>1. Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes;</p>	<p>1. Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses;</p>	<p>1. Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised;</p>

	<p>2. Kõnnib piiratud pinnal;</p> <p>3. Säilitab sihi kõnnil ja jooksul;</p> <p>4. Hüpitab käes palli ning jälgib selle suunda;</p> <p>5. Säilitab liikumisel tasakaalu, seda nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal;</p> <p>6. Sooritab põhiliikumisi;</p>	<p>2. Sooritab koordinatsiooni, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi;</p>	<p>2. Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi;</p> <p>3. Sooritab harjutusi väikevahendeid kasutades;</p>	<p>2. Ronib varbseinal vahelduva sammu ja lisaülesandega;</p>	<p>2. Säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel;</p> <p>3. Kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt üheaegselt;</p> <p>4. Täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt;</p>
Liikumismängud	<p>1. Mängib koos juhendajaga ning kaaslastega kõnni – ja jooksumänge;</p> <p>2. Mängib matkiva sisuga 1-2 reeglisa kõnni- ja jooksumänge;</p> <p>3. Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu;</p>	<p>1. Mängib 2-4 reeglisa liikumismänge;</p> <p>2. Pingutab end rühmategevuses ühise eesmärgi nimel;</p>	<p>1. Mängib kollektiivseid võistlusmänge;</p> <p>2. Osaleb jõukohastes teatejooksudes;</p> <p>3. Pingutab võidu eesmärgil;</p> <p>4. Tunnustab ka vastasmeeskonna edu;</p>	<p>1. Käsitleb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes;</p> <p>2. Peab kinni mängureeglitest, eriti jälgib reeglite täitmist teiste laste poolt;</p>	<p>1. Võistleb kombineeritud teatevõistlustes (nt takistusterada läbimine);</p> <p>2. Mängib sportlike elementidega mängu (korvi visked, jalgpall);</p> <p>3. Organiseerib ise liikumismänge</p> <p>4. Kasutab ausa mängu põhimõtteid, peab kinni kokkulepitud mängureeglitest;</p>
Võimlemine	1. Sooritab	1. Sooritab	1. Hoiab oma kohta	1. Valitseb oma keha	1. Valitseb oma kehahoiu ja

	<p>ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi;</p> <p>2. Jookseb veereva vahendi järel;</p> <p>3. Sooritab võimlemisharjutusi eri asendites ja erinevate vahenditega;</p> <p>4. Sooritab harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ja kaaslastega;</p> <p>5. Sooritab kiirust ja painduvust arendavaid harjutusi;</p>	<p>juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni;</p> <p>2. Hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus;</p>	<p>erinevates rivistustes (kolonn, rivi, ring);</p> <p>2. Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi;</p> <p>3. Valitseb oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvate harjutuste täitmisel;</p> <p>4. Sooritab vahenditega harjutusi (pall, hüpits) eakohaselt tehniliselt õigesti;</p>	<p>koordineerimise ja tasakaalu nõudvate harjutuste sooritamisel;</p> <p>2. Säilitab tasakaalu dünaamilistes harjutustes;</p>	<p>liigutusi harjutades nii ruumis, maastikul kui ka tänaval;</p> <p>2. Orienteerub mänguväljakul, sooritab kujundiliikumisi, olles kolonnis esimene;</p> <p>3. Kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt üheaegselt;</p> <p>4. Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi;</p>
Talispordialad	<p>1. Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskumisel;</p> <p>2. Veab tühja kelku;</p> <p>3. Sõidab kelguga iseseisvalt nõlvakust alla;</p> <p>4. Liigub suuskadel</p>	<p>1. Sõidab kelgul iseseisvalt mäest alla;</p> <p>2. Kasutab suuskadel liikumisel käte abi ja keppide tuge;</p>	<p>1. Kasutab suuskadel liikumisel käte abi ja keppide tuge;</p> <p>2. Veab üksi, mitmekesi kelgul kaaslast;</p> <p>3. Kelgutab mäest alla täites eriülesandeid (haarab esemeid);</p>	<p>1. Suusatab vahelduva libiseva sammuga;</p> <p>2. Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga;</p>	<p>1. Osaleb kelguvõistlustel;</p> <p>2. Sõidab nõlvakust alla põhiasendis;</p> <p>3. Suusatab koordineeritud liikumisega;</p> <p>4. Käsitseb suusavarustust iseseisvalt;</p>

	otsesuunas;		4. Suusatades kasutab libisemist;		
Tants ja rütmika	<p>1. Kasutab liikumisel rütmipille juhendaja abiga;</p> <p>2. Kõnnib, jookseb, hüpleb rütmiliselt muusika järgi;</p> <p>3. Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi vastavalt muusika järgi erinevas tempos;</p>	<p>1. Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile,</p> <p>2. Sooritab imiteerivaid liigutusi vastavalt muusika tempole;</p>	<p>1. Jäljendab liikumisega erinevaid rütme;</p> <p>2. Liigub iseseisvalt muusika järgi;</p> <p>3. Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele;</p>	<p>1. Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga;</p> <p>2. Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides;</p>	<p>1. Sooritab rütmiliikumisi üheaegselt kaaslastega;</p> <p>2. Liigub vastavalt enda tekitatud rütmile, vahelduva tempoga kiirelt aeglasele;</p> <p>3. Kasutab liikumisel loovalt vahendeid (lindid, pallid, rõngad);</p> <p>4. Väljendab liikumise kaudu emotsioone;</p>
Vaba aeg ja loodusliikumine	<p>1. Mängib vaba-mängus iseseisvalt;</p> <p>2. Teeb kaasa kuni 500 m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis (jalutamisnõõr).</p>	<p>1. Matkab õpetajaga või vanematega looduses;</p> <p>2. Algatab iseseisvalt mängu;</p> <p>3. Tegutseb lasteaia õuealal iseseisvalt;</p>	<p>1. Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt;</p> <p>2. Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.</p>	<p>1. Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt;</p> <p>2. Suudab sõita tõukerattaga ja kahe rattalise rattaga, suusatada ja liikuda rulluisudel.</p>	<p>1. Tegutseb iseseisvalt koduümbruse mängu- ja spordiväljakul;</p> <p>2. Mängib lihtsamaid maastikumänge.</p> <p>3. Mängib sportlike elementidega mängu (korvpall, jalgpall).</p>

9.5.1. Valdkond Liikumine Ujumine

Valdkond „Liikumine- ujumistegevus“ õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on :

1. Laps karastab ja tugevdab organismi;
2. Lapsel kujunevad esmased hügieeniharjumused;
3. Laps järgib esmaseid ohutusnõudeid;
4. Laps tahab ja julgeb suhelda;
5. Laps mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
6. Laps tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
7. Laps omandab ujumise algoskused;

Üldine ujumistegevuse õpitulemus:

1. Laps tuleb toime lahtiriietumise ja riidessepanekuga.
2. Lapsel on välja kujunemas üldised hügieeniharjumused (tuleb toime enda pesemise ja kuivatamisega).
3. Laps saab aru ujulates ja veekogude ääres käitumise üldistest nõudmistest.
4. Laps teab ujulates ja veekogudes valitsevatest ohtudest.
5. Laps on kohanenud veekeskkonnaga.
6. Laps tuleb toime vees olemisega (iseseisev liikumine, vee alla sukeldumine, vette väljahingamine, mängimine ja muud lõbustused).
7. Laps tuleb toime vähemalt 6-8 m läbiujumisega abivahenditeta, tublimad 25 m läbimisega abivahenditeta.
8. Lapse tervis on tugevam.
9. Lapse kehalised ja funktsionaalsed võimed on arenenud mitmekülgselt.

	3-4 aastaste laste ujumistegevus
EESMÄRGID	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab, kuidas käituda ujularuumides • Laps omandab esmased pesemisoskused • Laps ületab esmased veekartused • Laps kohaneb veega basseinis • Laps tahab mängida ja tegutseda veekeskkonnas
TEGEVUSE SISU	<ul style="list-style-type: none"> • Pesemisoskuste omandamine õpetaja suunamisel • Mängud veega • Matkimismängud vees • Põhiliikumised vees abivahenditega ja ilma • Avatud ujumistegevus
EELDATAV TULEMUS	<ul style="list-style-type: none"> • Laps oskab ohutult käituda ujularuumides • Laps tuleb jõukohaselt toime enda pesemisega • Laps saab vees esmased mängukogemused • Laps õpib vees liikuma • Lapsel tärkab huvi mänguliste tegevuste vastu veekeskkonnas

ABIVAHENDID	Mänguasjad (topsikud, kruusid, kastekannud, plastpudelid, laevad, kummist loomad jne.). Suured ja väikesed ujumislauad, täispuhutavad kätised, ujumisvööd. Suured ja väikesed värvilised pallid, vee peal püsivad rõngad. Veeteemalised pildiraamatud jt.
--------------------	---

	4-5 aastaste laste ujumistegevus
EESMÄRGID	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab, kuidas käituda ujula ruumides • Laps õpib jõukohaselt toime tulema enda pesemisega • Laps oskab vees liikuda erinevate liikumisvormidega • Laps oskab hingamispeetusega sukelduda vee alla • Laps õpib hingama vette välja • Laps omandab vee peal püsimise oskused abivahenditega • Laps õpib vees tegutsema ja mängima julgelt ja pingevabalt • Laps tunneb liikumISRõõmu
TEGEVUSE SISU	<ul style="list-style-type: none"> • Mängud veega • Liikumised vees abivahenditeta • Mängulised tegevused vees • Avatud ujumistegevus
EELDATAV TULEMUS	<ul style="list-style-type: none"> • Laps oskab ohutult käituda ujularuumides • Laps tuleb eakohaselt toime enda pesemisega • Laps liigub vees iseseisvalt ja pingevabalt • Laps valdab hingamispeetust ja oskab sukelduda vee alla

	<ul style="list-style-type: none"> • Laps tuleb toime vette välja hingamisega • Laps tunnetab vee kandejõudu • Laps avastab „veealuse maailma“
ABIVAHENDID	Suured ja väikesed ujumislauad, täispuhutavad kätised, nuudlid, matid. Vee peal püsivad värvilised esemed-eri suurustega pallid, mitmevärvilised võimlemisrõngad, ujukid. Vee alla vajuvad esemed- rasked väikesed pallid, hokilitrid, värvilised rõngad, lusikad, plastmasskettakesed. Veeteemalised pildid, joonistused, brošüürid.
	5-6 aastaste laste ujumistegevus
EESMÄRGID	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab ujularuumides ohutu käitumise reegleid • Laps omandab mitmekülgsed liigutusvilumused vees tegutsemiseks • Laps sukeldub ja tegutseb vee all pingevabalt • Laps püsib vee peal rinnuli asendis abivahenditeta ja ilma • Laps püsib vee peal selili asendis abivahenditega ja ilma • Laps libiseb vees rinnuli asendis abivahenditega ja ilma • Laps julgeb hüpata vette jalad ees • Laps õpib vees mängimisel järgima lihtsamaid mängureegleid
TEGEVUSE SISU	<ul style="list-style-type: none"> • Ohutusnõuete tutvustamine • Liikumised vees mitmesuguste liikumisvormidega erinevatel kiirustel • Mängud vees • Mängulised tegevused vees • Liikumismängud kindlaksmääratud reeglite järgi • Iseseisev tegevus vees

	<ul style="list-style-type: none"> • Avatud ujumistegevus
EELDATAV TULEMUS	<ul style="list-style-type: none"> • Laps oskab ohutult käituda ujularuumides • Laps tuleb toime korrapärase ja rütmilise vette välja hingamisega • Laps suudab vee alla sukeldumisel tuua basseini põhjast välja erinevaid esemeid • Laps julgeb püsida vee peal rinnuli asendis abivahendite • Laps julgeb püsida vee peal selili asendis abivahenditeta • Laps julgeb libiseda vees rinnuli asendis abivahenditeta • Laps julge libiseda vees selili asendis abivahenditeta • Laps oskab hüpata jalad ees vette • Laps teab ja peab kinni mängureeglitest
ABIVAHENDID	Suured ja väikesed ujumislauad, täispuhutavad kätised, ujukid, nuudlid, võimlemisrõngad, ujumismatid, vee alla vajuvad esemed.
	6-7 aastaste laste ujumistegevus
EESMÄRGID	<ul style="list-style-type: none"> • Laps teab ujularuumides ohutu käitumise reegleid • Laps oskab sooritada vette väljahingamist etteantud kordade arvuga • Laps õpib sukelduma vette pea ees • Laps oskab seinast ära tõukamisega sooritada rinnuli asendis libisemist • Laps oskab seinast äratõukamisega sooritada selili asendis libisemist • Laps omandab rinnuli krooli jalgade töö oskused vähemalt ühe basseini pikkuse (6-8m) läbimiseks ujumislauaga ja ilma • Laps omandab selili krooli jalgade töö oskused vähemalt ühe basseini pikkuse (6-8m) läbimiseks ujumislauaga

	<p>ja ilma</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laps valdab hingamistegevust rinnuli krooli jalgade töö sooritamisel • Laps valdab hingamistegevust selili krooli jalgade töö sooritamisel • Laps omandab rinnuli krooli kätetöö • Laps omandab selili krooli kätetöö • Laps suudab läbida rinnuli krooli käte ja jalgade koostööga vähemalt ühe basseini pikkuse • Laps suudab läbida selili krooli käte ja jalgade koostööga vähemalt ühe basseini pikkuse • Laps saab aru mängureeglitest ja nende täitmise vajadustest • Laps teab teatevõistluse läbiviimise põhimõtteid (üks kõigi ja kõik ühe eest)
TEGEVUSE SISU	<ol style="list-style-type: none"> 1. Õpetaja selgitab ohutusnõuete täitmise vajalikkust ujularuumides ja viibimisel veekogude ääres 2. Liikumised vees vahenditega ja ilma kiiruste ja suundade muutmisega 3. Mängud vees 4. Mängulised tegevused vees 5. Teatevõistlused 6. Iseseisev tegevus vees 7. Avatud ujumistegevus
EELDATAV TULEMUS	<ul style="list-style-type: none"> • Laps oskab ohutult käituda ujularuumides ja viibimisel veekogude ääres • Laps hingab rütmiliselt vette välja kordade arvuga 8-10 • Laps julgeb sukelduda käed ees, pea käte vahel, vette • Laps läbib rinnuli krooli jalgade tööga vähemalt ühe basseini pikkuse (6-8m) • Laps läbib selili krooli jalgade tööga vähemalt ühe basseini pikkuse (6-8m)

	<ul style="list-style-type: none"> • Laps oskab kooskõlastada rinnuli krooli jalgade tööd käte tööga („pimekrool“) vähemalt ühe basseinipikkuse ulatuses • Laps oskab kooskõlastada selili krooli jalgade tööd käte tööga vähemalt ühe basseinipikkuse ulatuses • Laps oskab mängida vastavalt mängureeglitele • Laps teab teatevõistluse läbiviimise põhimõtteid (üks kõigi ja kõik ühe eest)
ABIVAHENDID	Suured ja väikesed ujumislauad, täispuhutavad kätised, ujukid, nuudlid, võimlemisrõngad, ujumismatid.

9.6 Valdkond „Muusika”

Valdkonna „Muusika“ õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

- tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Valdkonna „muusika“ sisu on:

- laulmine;
- muusika kuulamine;
- muusikalis-rütmiline liikumine,
- pillimäng.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalne tegevus;
- 2) kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;
- 4) kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu *Keel ja kõne*, *Kunst* jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud;

6) muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud ja mängud, pillilood) valikul arvestatakse laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega.

Lapse arengu eeldatavad tulemused

Muusikategevuse liigid	2-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Laulmine	1. Kuulab ja jälgib õpetaja laulu.	1. Huvitub laululistest tegevustest, püüab õpetajaga kaasa laulda; 2. Osaleb lihtsate laulude esitamises (plaksutab või laulab kaasa);	1. Laulab rühmaga samas tempos; 2. Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule.	1. Laulab väljahingamisel loomuliku häälega; 2. Esitab laule rühmaga samas tempos; 3. Laulab peast teiste lastega koos mõningaid rahva- ja lastelaule,	1. Laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist; 2. Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva- ja lastelaule; 3. Laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule ning esitab neid nii rühmas kui ka üksi;
Muusikalis-rütmiline liikumine	1. Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (nt käte peitmine, kükitamine jne);	1. Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (n. keerutamine paarilisega, kõnd ja jook);	1. Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu; 2. Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente	1. Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika,	1. Liigub ja tantsib sünkroonis teistega; 2. Kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt; 3. Tunneb ja oskab sooritada

		2. Sooritab lihtsamaid tantsuliigutusi;	(liikumine hanereas ja ringis); 3. Osaleb laulumängudes;	register) arvestades pulssi ja meetrumit (liigub hanereas ja ringis nii üksi kui ka paaris); 2. Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente;	eesti rahvatantsusamme; 4. Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu, toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele (n: kasutab kül- ja eesgaloppi ning hüpaksammu); 5. Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga; 6. Teab mõisteid rahvatants, rahvamäng, tantsupidu;
Muusika kuulamine	1. Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast;	1. Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (plaksutab, kõigutab keha);	1. Kuulab laulu ja muusikapala; 2. Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega; 3. Tunneb kuulmise järgi ära mõningad õpitud	1. Tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants); 2. Väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi; 3. Oskab iseloomustada kuulatud muusikapala kasutades eakohast	

			<p>laule;</p> <p>1. Kuulab laulu ja muusikapala huviga;</p> <p>2. Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste (pillimängu) kaudu;</p> <p>3. Teab Eesti rahvapille;</p> <p>4. Tunneb ära Eesti vabariigi hümnid;</p>	<p>sõnavara;</p> <p>4. On võimeline väljendama loominguliselt oma suhtumist kuulatud palade suhtes (jutustab, mida kuulis muusikas);</p> <p>5. Eristab vokaal- ja instrumentaalmuusika lihtsamaid žanre (hällilaul, marss, rahvalaul);</p> <p>6. Teab mõisteid dirigent, helilooja, laulupidu;</p>	
<p>Pillimäng</p> <p>1. Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulatud muusikale kehapillil ja rütmipille</p>	<p>1. Mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasa pulssi või rütmi kehapillil, kõlapulkadel, randmekuljustel,</p>	<p>1. Mängib rütmipille muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks;</p> <p>2. Eristab kuulates neid tämbri järgi.</p>	<p>1. Mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille;</p> <p>2. Mängib rütmisaateid lasteriimidele ja – lauludele;</p>	<p>1. Mängib rütmi- ja meloodiapillidel lihtsamaid <i>ostinato</i> koosmänge 8 lühike korduv rütm-, viis – või meloodialõik);</p>	

<p>(plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi).</p>	<p>väikesel trummil ja marakal.</p>		<p>3. Ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos; 4. Mängib tamburiini, kõlatoru, võrutrummi ja kastanjette.</p>	<p>2. Omab ansamblitunnetust ja võimet mängida koos teistega pillisaadet; 3. Oskab mängida eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele; 4. Mängib pilliansambelis.</p>	
--	-------------------------------------	--	--	--	--

9.7. VALDKOND „EESTI KEEL KUI TEINE KEEL“

Rühmas, kus õppe- ja kasvatustegevus toimub vene keeles, alustatakse lastele eesti keele õpet kolmeaastaselt. Eesti keele õppimine toimub nii eraldi keeletegevuste kaudu, igapäevategevuste kaudu ja võimaluse korral on keeleõpe lõimitud teiste tegevustega (keele teema on seotud nädalateemaga).

Eesti õppekeelega rühmas käivatele mitte-eesti kodukeelega lastele, toimub eesti keele omandamine kogu rühmaga lõimitud õppe- ja igapäevategevuste kaudu, millele lisandub vajadusel eesti keele tugiõpe. Vajadusel toetab õpetaja last tema keeleõpingutes, arvestades nii lapse ealisi iseärasusi kui ka eripära.

Eesti keele baassõnavara loomisel lähtutakse lapse igapäevatoimingutest, käsitlevatest nädalateemadest, lapse üldteadmistest ja individuaalsusest. Toetavaks õpikeskkonnaks on lasteasutuses toimuvad ühisüritused ja ettevõtmised eesti keelt kõnelevate laste ja rühmadega, õppekäigud ja teatriskäigud.

Valdkond „ Eesti keel kui teine keel “ õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid on, et laps:

1. tunneb end teises keelekeskkonnas turvaliselt;
2. tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu;
3. soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega;
4. tunneb ära ja saab aru eesti keelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest;
5. kasutab lihtsamaid eestikeelseid ja väljendeid igapäevases suhtlemises;

Valdkonna eesti keel kui teine keel sisu:

- 1) kuulamine ja kõnelemine;
- 2) Eesti kultuuri tutvustamine.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) Eesti keelt omandatakse kuulamise ja kõnelemise tegevuse käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst (nt pildid seintel, ümbritsevad esemed jmt);
- 2) Erilist tähelepanu pööratakse erinevate meelte kaasamise ja näitlikustamisele: kasutatakse miimikat, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid;
- 3) Suunatakse last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, luuakse selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm);
- 4) Õpitut korratakse erinevates situatsioonides ja kontekstides, keeleõpet seostatakse teiste tegevustega (nt käelised, muusika, liikumine jm);
- 5) Raamatu ettelugemiseks ja kooslugemiseks valitakse mitmekesiseid pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid;
- 6) Vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles);
- 7) Vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus;
- 8) Õpetaja kasutab korrektset eesti keelt ning osutab vigadele delikaatselt või sõna ja fraasi õigelt korrates.

TEEMAD	3-4 aastased	4 -5 aastased	5 -6 aastased	6 -7 aastased
Mina, minu perekond ja kodu	Mina, kes ma olen, minu nimi, minu kehaosad, minu vanemad – ema, isa, minu kodu	Minu vanus, minu tegevused, minu kodu ja lasteaed, pereliikmed – õde/õed, vend/vennad, koduõu	Minu sõbrad, minu päev, minu meeleolu, minu soovid, pereliikmed – vanaisa, vanaema, teised pereliikmed, minu kodu, minu tuba	Inimese eluring, minu tervis, kodused asjad, kodutööd ja tegevused, kus ma elan – linn, maa, tänav, korter

Üldtunnustatud viisakusväljendid ja käitumisreeglid	Tutvumine, tervitamine, tänamine, palumine	Tutvumine, tervitamine, tänamine, palumine	Tutvumine, tervitamine, tänamine, palumine, viisakas pöördumine	Tutvumine, tervitamine, tänamine, palumine, viisakas pöördumine
Riietusesemed ja jalanõud	Lihtsamad riietusesemed ja jalanõud	Riietumine	Toariided ja õueriided, jalanõud	Peoriided, rahvariided
Puuvilja ja juurviljad	1 –2 puuvilja ja juurvilja nimetused	2 – 3 marja nimetust	Seened	Aia- ja põllusaadused, erinevad maitset
Toidud	Lihtsamad söögid ja joogid	Lihtsamad söögid ja joogid	Söögid ja joogid - tegusõnad	Tervislik toitumine, erinevad maitset
Loomad	2 – 3 kodulooma ja metslooma nimetused	Lõunamaaloomad	Põhjamaaloomad	Kes, kus elab, kes, mida sööb, lemmikloomad, kalad ja kahepaiksed
Linnud ja putukad	1 -2 nimetust	2 – 3 nimetust	Kirjeldused	Toitumine, pesa ehitamine
Loodus – taimed, veekogud, mäed, annid	Lihtsad nimetused - lill, puu, leht	2 – 3 lihtsamat lille ja puu-nimetust, sügisannid	Meri, jõgi, mägi, põõsas,	Loodushoid, ohud looduses
Aastaajad, värvid	1 – 2 lihtsamat värvinimetust	Põhivärvid, värvid läbi aegade	Aastaaegade nimetused, ilmastik	Aastaaegadega seotud tegevused, ilmastiku kalender, kuunimetused
Aeg	Õö ja päev	Hommik, õhtu, lõuna	Tegevused vastavalt päevale	Nädalapäevad, kell, eile, täna, homme
Liiklus	Sõidukid, valgusfoor	Erinevad transpordivahendid	Ohutu liiklemine, eriotstarbelised sõidukid	Turvaelemendid, liiklusmärgid, hädaabi number 112

Muinasjutt	Dramatiseeringu vaatamine	Dramatiseeringust osavõtt 1 -2 lauset	Dramatiseeringust osavõtt2 -3 lauset, kontsert	Dramatiseeringu ja kont –serdi isetegemine
Häälikud ja tähed			Häälikud	Tähed
Arvud ja numbrid, geomeetrilised kujundid	Üks ja palju	Arvukaardid, loendamine kuni viieni, mitu?	Arvukaardid, loendamine kuni kümneni, mitu?	Numbrid, järgarvud, geomeetrilised kujundid
Pühad, sünnipäevad, kombed, traditsioonid	Lapse sünnipäev, jõulud	Vastlad, lasteaia sünnipäev	Kadripäev	Mardipäev, Eesti Vabariigi sünnipäev
Ehitised	Maja – suur ja väike	Majaosad	Ametialadega seotud ehitised	Ametialadega seotud Ehitised
Ametid		Lihtsamad elukutsed	Ametiga seotud tegevus – mida teeb?	Ametid – situatsioonmängud
Eestimaa on minu kodu	Lipp	Eestimaa, sümboolika – rukkilill, suitsupääsuke	Eesti keel, Eesti president, rahvariided	Eestimaa pealinn Tallinn, teised tähtsamad linnad, Eesti hümn, peamised vaatamisväärsused, teised rahvused
Kool				Lapsed, õpetajad, õppeained, koolitarbed
Tegevused, mäng	Muusikaline tegevus - laulumängud, matkivad mängud	Muusikaline tegevus - laulud, sõnalised õppemängud, käelised tegevused	Muusikaline tegevus – ringmängud, liisutused, liikumismängud	Situatsioonmängud, liiklusalased mängud

Valdkonna „Eesti keel kui teine keel” lapse arengu eeldatavad tulemused

TULEMUSED	3-4 AASTASED	4 -5 AASTASED	5 -6 AASTASED	6 -7 AASTASED
Kuulamine	<p>1.Tunneb huvi eesti keele vastus.</p> <p>2.Kuulab ja tajub eesti keele kõla.</p>	<p>1.Reageerib adekvaatselt lihtsamatele korraldustele.</p> <p>2.Kuulab eestikeelset jutustamist.</p> <p>3.Mõistab lihtsamaid õpitud küsimusi.</p> <p>4.Tunneb ära õpitud sõnad ja väljendid ning mõistab neid.</p>	<p>1.Reageerib adekvaatselt eesti keeles antud korraldustele.</p> <p>2.Kuulab eestikeelset ettelugemist või jutustamist, tunneb kuuldu pildil ära.</p> <p>3.Mõistab õpituid küsimusi.</p> <p>4.Tunneb ära õpitud sõnad ja väljendid ning mõistab neid.</p>	<p>1.Reageerib adekvaatselt eesti keeles antud korraldustele.</p> <p>2.Kuulab ja mõistab kõnet, mis on vahetult seotud õpitud suhtlussituatsioonidega.</p> <p>3.Mõistab esitatud küsimusi.</p> <p>4.Tunneb ära õpitud/ omandatud sõnad ja väljendid ning mõistab neid; kasutab neid oma kõnes.</p> <p>5. Saab aru korraldusest ja toimib vastavalt.</p>
Kõnelemine	<p>1.Kordab järele lihtsamaid sõnu.</p>	<p>1.Teab õpitud lihtsamaid Viisakusväljendeid.</p> <p>2.Tunneb aktiivset huvi asjade nimetuste vastu.</p> <p>3.Kasutab õpitud sõnu esemete,</p>	<p>1.Kasutab õpituid viisakusväljendeid.</p> <p>2.Kasutab õpitud sõnu esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks.</p>	<p>1.Kasutab elementaarseid viisakusväljendeid erinevates suhtlussituatsioonides.</p> <p>2.Kõneleb õpitud sõnavara piires, suudab algatada ja</p>

		<p>tegevuste ja omaduste nimetamiseks.</p> <p>4.Oskab vastata lihtsamatele küsimustele.</p>	<p>3.Oskab koostada lihtsamaid fraase ja lauseid.</p> <p>4.Kasutab endast rääkides sõna MINA.</p> <p>5.Vastab küsimustele õpitu piires.</p> <p>6.Teab peast mõnda eesti-keelset laulu või luuletust.</p>	<p>lõpetada lihtsamat vestlust.</p> <p>3.Moodustab ise lihtsamaid fraase ja lihtlauseid.</p> <p>4.Saab aru lihtsast küsimusest, vastab küsimusteleõpitud sõnavara piires.</p> <p>5.Oskab ise esitada lihtsamaid küsimusi.</p> <p>5.Räägib õpitud sõnavara piires endast ja oma perest, vestleb õpitud teemadel.</p> <p>6.Teab peast mõnda eestikeelset laulu või luuletust.</p>
Lugemise ja kirjutamise alused		<p>1.Hääldeb järele kuulnud sõnu.</p>	<p>1.Tunneb huvi eesti keeles lugemise ja kirjutamise vastu.</p> <p>2.Tunneb kirjapildis ära oma nime.</p>	<p>1.Tunneb eesti keele häälikuid ja tähti.</p> <p>2.Hääldeb korrektselt lihtsamaid häälikuid.</p> <p>3.Tunneb kirjapildis ära mõned eestikeelsed sõnad.</p> <p>4.Oskab kirjutada oma nime trükitähtedega.</p>

<p>Eesti kultuuri tutvustamine</p>	<p>1.Tunneb huvi Eesti rahvussümbolite vastu.</p>	<p>1.Tunneb ära Eesti lippu ja oskab seda kirjeldada. 2.Oskab nimetada, mis riigis ta elab. 3.Tunneb huvi Eestis tähistatavate rahvakalendri tähtpäevade vastu. 4.Tunneb huvi eesti rahvaloomingu vastu.</p>	<p>1.Tunneb Eesti rahvussümbolitest ära Eesti lippu, rahvuslille ja rahvuslinna, oskab neid nimetada. 2.Oskab nimetada, mõningaid Eestis tähistatavaid riiklikke ja rahvuslikke tähtpäevi. 3.Teab, kes on Eesti president. 4.Oskab laulda mõnda tuntud eesti lastelaulu. 5.Teab mõnda eesti-keelset liisusalmi.</p>	<p>1.Teab ja oskab Eesti rahvussümbolitest kirjeldada Eesti lippu, rahvuslille ja rahvuslinna, nimetab vähemalt kaks eesti rahvustoitu. 2.Oskab kirjeldada mõne Eestis tähistatava tähtpäevaga seotud kombeid, sh oma kogemuste põhjal. 3.Tunneb ära eesti rahvarõivad. 4.Oskab nimetada mõningaid Eesti kohanimesid, tuntud inimesi. 5.Teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule.</p>
---	---	---	---	--

9.8. TERVISEKASVATUS

Väikelapse ja eelkoolieas toimuv süsteemne tervise edendamine ja tervisekasvatus võimaldab parandada nii laste kui last ümbritsevate täiskasvanute tervist ja heaolu.

Üldeesmärgid:

1. Kujundada suutlikkust väärtustada enda ja teiste tervist kui asendamatu väärtust ning täisväärtusliku elu eeltingimust;
2. Soodustada tervisliku käitumismudeli omaksvõttu;
3. Toetada lapse sotsiaalsel, vaimset, emotsionaalset ja füüsilist tervist ning heaolu;
4. Aidata lapsel õppida vältima ohtusid, vajadusel otsima abi ja käituma turvaliselt.

Tervisekasvatuse õpisisu:

1. Hügieen. Hammaste tervishoid
2. Inimkeha tundmine
3. Tervislik toitumine.
4. Ohutus ja turvalisus
5. Tervise väärtustamine

Toetavad meetodid ja õppevahendid:

1. Õues õpe (õppe- ja kasvatustegevuste valdkondade omavaheline integreerimine, õues õppe rakendamine, õues õppe ülemajalised üritused).
2. Liikumistegevused lasteaias (võimlemine, ujumine, jalgpall, matkad, spordipäevad, tervisenädal, matkad loodusesse, tähtpäevadega seotud üritused (salatipäev, südamepäev, leivanädal jt).
3. Mitmekesine tegevus õuealal.
4. Spordivahendid (jalgrattad, pallid, kelgud, tõukerattad jne.).
5. Lastekirjandus, teatmeteosed, vestlused, erinevad mänguliigid, kunstitegevused, pildimaterjal tervisekasvatuse teemadel, õppevideod, töölehed, dramatiseeringud, õppekäigud, viktoriinid, mulaažid, näitused jne.).

<p>EEMÄRK: 2-3 aastane laps</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Laps õpib esmaseid eneseteenindamisoskusi. 2. Laps tunneb kehaosi. 3. Laps tunneb ja oskab nimetada mõningaid toiduaineid. 4. Laps saab võimaluse piisavalt liikuda. 	<p>TULEMUS: 2-3aastane laps</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu. 2. Osutab küsimisel puhtuse hoidmiseks vajalikele esemetele (seep, rätik, vesi). Teab hammaste hooldamise vahendeid. 3. Osutab küsimisel vastavale kehaosale, nimetab mõningaid kehaosi. 4. Osutab küsimisel tuttavale toiduainele, nimetab mõningaid toiduaineid. 5. Igapäevase liikumisvajaduse rahuldamine õues, siseruumides. 6. Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (käärid, nuga).
<p>EESMÄRK: 3-4 aastane laps</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Laps oskab kirjeldada haiget ja tervet inimest. 2. Laps omandab hammaste pesemise oskuse täiskasvanu abiga ja teab selleks vajaminevaid vahendeid. 3. Laps õpib enese eest hoolitsema täiskasvanu abiga. 4. Laps oskab nimetada olulisemaid kehaosaid. 5. Laps õpib tundma ohtlikke esemeid ja tegevusi. 6. Laps teab ja tunneb erinevaid toite. 7. Laps oskab nimetada liikumisviise ja vahendeid. 	<p>TULEMUS: 3-4 aastane laps</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kirjeldab haige ja terve olemise erinevusi. Teab, mis on kehale kasulik (rõõmus meel, sõbralik olek, toidu söömine õigel ajal) 2. Harjab hambaid täiskasvanu abiga, teab selleks vajaminevaid vahendeid. 3. Nimetab puhtuse jaoks vajalikke esemeid. 4. Saab hakkama eneseteenindamisega täiskasvanu abiga. 5. Paneb täiskasvanu abiga riided kokku toolile või kappi rippuma. 6. Osutab küsimisel vastavale kehaosale ja nimetab neid. 7. Nimetab mõningaid ohtlikke kohti ja tegevusi rühmas ja kodus (trepid, lauanurgad, käärid, noad jms.) 8. Oskab abi saamiseks pöörduda täiskasvanu poole. 9. Tunneb ja nimetab vaatlusel erinevaid toiduaineid.

	<p>10. Tunneb maitse järgi ära mõningaid puu- ja köögivilju.</p> <p>11. Oskab nimetada liikumisviise (kõnd, jooks, hüpped, roomamised, ronimised) ja olulisemaid liikumisevahendeid (jalgratas, suusad, tõukerattad jne).</p>
<p>EESMÄRK: 4-5 aastane laps</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Laps tutvub tervisele kasulike tegevustega 2. Laps omandab iseseisva jõukohase eneseteenindamise oskuse. 3. Laps teab erinevate kehaosade nimetusi ja nende funktsioone. 4. Laps teab ja oskab nimetada ohtlikke kohti ning esemeid. 5. Laps teab ja tunneb toiduaineid ja toidu maitseid. 6. Laps teab ja tunneb erinevaid liikumisviise. 	<p>TULEMUS: 4-5 aastane laps</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab lihtsamaid tegevusi, mis on tervisele kasulikud (õues käimine, magamine, õige toitumine). 2. Tuleb toime eneseteenindamisega: sööb puhtalt, hoiab lusikat õigesti; riietub ise, vajades abi lukkude, paelte kinnitamisel; tuleb toime tualettruumi (wc) kasutamise ja iseseisvalt, käib täiskasvanu abiga duši all ja kuivatab end); nuuskab nina; kammib juukseid jne. 3. Asetab korralikult oma riided toolile. 4. Nimetab erinevaid kehaosi, teab nende vajalikkust. 5. Nimetab ohtlikke kohti (trepp, rõdu jms.), esemeid (terariistad, tikud jms), aineid (kodu keemia, ravimid), tegevusi (jalgrattasõit kiivrita). 6. Teab, kelle poole abi saamiseks pöörduda. 7. Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev. Tervislik toit. 8. Kirjeldab toidu maitset. 9. Nimetab erinevaid liikumisviise (jooks, kõnd, hüpped, tagurpidi liikumised). 10. Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (pesemine,

	tervislik toitumine, arsti juures käimine).
<p>EESMÄRK: 5-6 aastane laps</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Laps õpib kirjeldama tervist hoidvaid tegevusi ja tervisele kahjulikke tegevusi. 2. Laps omandab iseseisva toimetulemise oskuse hügieeninõuete täitmisel. 3. Laps oskab kirjeldada oma välimust. 4. Laps teab poiste ja tüdrukute soolisi erinevusi. 5. Laps omandab teadmised toidu söömise vajalikkusest. 6. Laps oskab nimetada tervislikke ja ebatervislikke toiduaineid. 7. Laps oskab nimetada ohtlikke tegevusi. 8. Laps oskab nimetada erinevaid liikumistegevusi. 	<p>TULEMUS: 5-6 aastane laps</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kirjeldab tervist hoidvaid tegevusi (sportimine, ujumine, uni, puhkus jne) ja tervist kahjustavaid tegevusi (ebatervislik toit, vähene liikumine jne). 2. Peseb iseseisvalt hambaid, nimetab hammastele kasulikke ja kahjulikke tegevusi. 3. Riietub iseseisvalt. Paneb meeldetuletusel märjad riided kuivama. 4. Märkab enda juures määratud riideid ja vajadusel vahetab need. 5. Peseb ja kuivatab keha iseseisvalt. 6. Nimetab tervislikke ja ebatervislikke toiduaineid. 7. Teab toitainete ülesannet ja toitumise vajalikkust. 8. Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud. 9. Nimetab hädaabi numbrit. 10. Teab poiste ja tüdrukute erinevusi.
<p>EESMÄRK: 6-7 aastane laps</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Laps tutvub tervist hoidvate ning kahjustavate tegevustega. 2. Laps teab igapäevase suuhügieeni hoidmise vajalikkusest. 3. Laps tuleb iseseisvalt toime igapäevaste hügieeninõuete täitmisega. 4. Laps oskab nimetada mõningaid siseelundeid ning teab nende 	<p>TULEMUS: 6-7 aastane laps</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab ja kirjeldab tervist hoidvaid ja tervist kahjustavaid tegevusi (lasteaia, kodus, tänaval). 2. Nimetab tervisele ohtlikke sõltuvusi. 3. Järgib igapäevaselt suuhügieeni, teades selle vajalikkust. 4. Oskab ise pesemise vajadust määrata, iseseisvalt ja korralikult pesta ja

<p>peamisi ülesandeid.</p> <p>5. Lapsel tekib eakohane arusaam tervislikust toitumisest.</p> <p>6. Laps teab, mida tähendab turvaline ja ohutu käitumine.</p> <p>7. Laps omandab teadmised, kuidas käituda eluohtlikes olukordades.</p> <p>8. Laps mõistab aktiivse liikumistegevuse vajalikkust tervise hoidmisel.</p>	<p>kuivatada.</p> <p>5. Riietub otstarbekalt. Oskab siduda saapa-kingapaelu.</p> <p>6. Hoiab korras oma asjad (sahtli, kapi).</p> <p>7. Teab mõningaid siseelundeid ja nende peamisi ülesandeid. Tegevusi, mis aitavad neid tervena hoida.</p> <p>8. Teadvustab inimese eluringi olemasolu.</p> <p>9. Teab toidupüramiidi ja mõningaid vitamiine.</p> <p>10. Teab ja tunneb ümbritsevaid ohte, oskab neid vältida.</p> <p>11. Teab ja kasutab vajadusel hädaabi numbrit.</p> <p>12. Kirjeldab oma tegevust ohuolukordades.</p> <p>13. Oskab keelduda tegevusest, mis ohustab teda.</p> <p>14. Oskab nimetada tuntumaid spordialasid.</p>
---	--

9.9. VÄÄRTUSKASVATUS

Väärtuskasvatust toetavad õppe -ja kasvatustegevuste valdkonnad:

- Mina ja keskkond: sotsiaalne keskkond, tehiskeskkond, looduskeskkond.
- Keel ja kõne.
- Matemaatika.
- Kunstiõpetus.
- Liikumisõpetus: rütmika / võimlemine, ujumine.
- Muusika.
- Eesti keel kui teine keel.

Väärtuskasvatus toetavad eakohased tegevused:

- Õpetaja (täiskasvanu) eeskuju.
- Õppekäigud: tehiskeskkonnas, looduses.
- Õues õppe rakendamine.
- Kirjanduspalade jutustamine, -ettelugemine.
- Dramatiseering: lauateater, varjuteater, nukuteater, situatsioonimängud, rollimängud.
- Teatrietenduste külastamine.
- Vestlused pildi järgi.
- Õppefilmid.
- Kunstitegevused: joonistamine, maalimine, meisterdamine, kujundamine.
- Erinevate rahvaste kultuuride ja traditsioonide tutvustamine.

- Sportlikud tegevused. Spordipäevad
- Mängimine ja mängureeglite õppimine.
- Erinevate tähtpäevade ja sündmuste tähistamine.
- Terviseõpetus.

Väärtuskasvatus läbi erinevate projektide

- „Kiusamisest vaba lasteaed“ Lastekaitse Liit.

Lasteaia väärtused ja eesmärgid nende täitmisel.

Sõbralikkus

- Laps arvestab teiste tunnete, mõtete ja kogemustega, püüab end samastada teise inimesega ja läbi selle mõista iseennast.
- Laps suhtub teistesse õiglaselt ja avatult.
- Laps on abivalmis ja toetav kaaslase suhtes.
- Laps naudib kaaslase (laps, täiskasvanu) seltskonda ja teeb koostööd.

Koostöö

- Laps püüab teha koostööd rühmakaaslastega, õpetajatega ja teiste lasteaia töötajatega.
- Lasteaed väärtustab perega koos sisustatud aega, võimaldab osaleda ja organiseerida ühisüritusi, saavutada kokkuleppeid.
- Rühmaõpetaja teeb koostööd lapsevanemaga lapse arengu jälgimisel.
- Lasteaed teeb koostööd teiste rühmadega ja erinevate organisatsioonidega võimaldades lapsel saada seeläbi erinevaid kogemusi.
- Laps oskab heasoovlikult suhelda, mängida ja teha eakohaseid valikuid.

Loovus

- Laps oskab mõelda loovalt, lahendada olukordi ja ülesandeid uudsel moel (avastusõpe, õuesõpe)
- Laps tunneb rõõmu loovast tegevusest ja eneseväljendamisest.
- Laps omandab läbi mängulise tegevuse uusi teadmisi, omandab kogemusi, eetilisi- ja sotsiaalseid väärtusi ning käitumisreegleid.
- Õpetaja on avatud uutele ja uuenduslikele ideedele ja projektidele.

Julgus

- Läbi erinevate planeeritud tegevuste kujuneb lapses enesekindlus, eduelamus, positiivne ellusuhtumine, otsustusvõimelisus, leidlikkus, vastutus, ausus, julgus teha valikud.
- Laps suudab mõista oma tundeid, julgeb neid väljendada ja oma tunnetest rääkida. Laps püüab lahendada lihtsamaid probleeme ja võtta vastu otsuseid.
- Laps julgeb esineda, ennast väljendada saades positiivse elamuse.
- Läbi täiskasvanu eeskuju, hoiakute kujuneb lapses positiivne ellusuhtumine.

Tervis

- Laps väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ja ohutult nii enda kui kaaslase suhtes.
- Laps mõistab kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja võtab tegevustest aktiivselt osa.
- Tervist toetavate eluviiside (liikumine, toitumine, viibimine värskes õhus) kaudu kujuneb lapses terve vaimne- ja füüsiline tervis.

9.1. VALDKOND „MINA JA KESKKOND“

9.10. TÖÖKASVATUS

Valdkonna „Mina ja keskkond” töökasvatuse osa õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärgid on:

1. Laps mõistab töö vajalikkust, täidab tööülesandeid ja väärtustab tehtud tööd;
2. Laps julgeb ja oskab paluda abi täiskasvanult või kaaslastelt;
3. Laps märkab ja aitab kaaslast ning endast väiksemaid lapsi;
4. Laps tahab osa võtta jõukohastest igapäevatoimingutest;

Valdkonna **Mina ja keskkond** töökasvatuse sisu:

- 1). Eneseteenindamine;
- 2). Töötegevused;
- 3). Täiskasvanu tööga tutvumine;

Toetavad meetodid ja õppevahendid:

1. Õues-õpe (õppe- ja kasvatustegevuste valdkondade omavaheline integreerimine, õues-õppe ülemajalised üritused);
2. Töötegevused lasteaias nii individuaalselt kui kollektiivselt: korrapidamine, lillede hooldamine, rühma kaunistamine tähtpäevadeks, mänguasjade parandamine;
3. Mitmekesine tegevus nii rühma ruumis kui lasteaia õuealal (korrastustööd, mänguasjade koristamine);
4. Lastekirjandus, teatmeteosed, vestlused, erinevad mänguliigid, kunstitegevused, pildimaterjal, õppevideod, töölehed, dramatiseeringud, õppekäigud, viktoriinid, mulaažid, näitused jne.);
5. Õppekäigud nii lasteaia siseselt kui väljaspool lasteaeda, kaasata võimaluse korral lapsevanemad;

6. Mitmesuguste taimede ja köögiviljade kasvatamine, hooldamine nii rühmatoas kui õuealal;
7. Prügi sorteerimine vastavalt laste vanusele;
8. Õppevahendina erinevad mängunurgad nt: nukunurk (kööginõud, nukud), ehitusnurk (autod, klotsid), lugemispesa;

Lapse arengu eeldatavad tulemused

Teema	2-3aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased
Eneseteenindamine	1.Saab hakkama esmase eneseteenindamisega, vajadusel täiskasvanu abiga: <ul style="list-style-type: none"> • Söömine • Joomine • Riietumine • Käte ja näo pesemine • Riiete ja jalanõude oma kohale panemine 	1.Riietub juhendamisel. 2.Peseb ja kuivatab juhendamisel käsi ja nägu, märkab käte määrdumist. 3. Peseb ja kuivatab ennast basseinis täiskasvanu juhendamisel. 4.Kasutab juhendamisel taskurätikut. 5.Käib iseseisvalt tualetis. 6. Sööb iseseisvalt, püüab hoida lusikat õigesti. 7.Pühib meeldetuletamisel jalad	1. Riietub iseseisvalt, teeb seda õiges järjekorras. 2. Peseb ja kuivatab käsi iseseisvalt. 3. Peseb ja kuivatab ennast basseinis täiskasvanu juhendamisel. 4. Oskab kasutada taskurätikut. 5. Kammib juhendamisel juukseid. 6. Sööb puhtalt ja hoiab lusikat ja kahvlit õigesti.	1. Riietub iseseisvalt, saab hakkama nõõpide, trukkide ja lukkude kinni-panemisega. 2. Hoiab korras oma riidekapi, oskab panna oma riided kuivama. 3. Püüab ise hakkama saada enda pesemise ja kuivatamisega basseinis 4. Kammib ise juukseid 5. Järgib viisakaid lauakombeid. 6. Püüab õigesti kasutada erinevaid söögiriistu (kahvel, nuga, lusikas).	1. Saab hakkama eneseteenindamisega. 2.Vajadusel oskab abi küsida 3. Saab hakkama enda pesemise ja kuivatamisega basseinis 4. Järgib isikliku hügieeni nõudeid, sealhulgas hammaste hoidmist ja hooldamist 5. On omandanud elementaarsed lauakombed
Töötegevused	1.Kasutab juhendamisel mitmesuguseid töövahendeid (pliiats, kühvel).	1.Kasutab juhendamisel ohutult mitmesuguseid töövahendeid (harja, kühvlit, kääre,	1. Kasutab ohutult erinevaid töövahendeid.	1. Kasutab ohutult töövahendeid.	1.Käsitseb õigesti kirjutus – ja töövahendeid: pliiatsit, kääre, nõela, naasklit, haamrit, reha jm.

	<p>2. Juhendamisel ja abistamisel korrastab oma vahetu ümbruse (nt. mänguasjad nii toas kui õues).</p> <p>Kasvatab täiskasvanu abiga mõningaid taimi ja jälgib nende arengut.</p>	<p>kirjutusvahend).</p> <p>2.Koristab meeldetuletamisel mänguasjad ja asetab need pärast mängu lõpetamist oma kohale.</p> <p>3.Abistab juhendamisel täiskasvanuid jõukohastes igapäevatoimingutes.</p> <p>4.Viib koos täiskasvanuga alustatud tegevuse lõpuni</p> <p>Kasvatab täiskasvanu abiga mõningaid taimi ja jälgib nende arengut.</p>	<p>2. Püüab hoida korras oma ümbruse (nt. oma kapi, mänguasjad, õues liivakasti).</p> <p>3. Abistab juhendamisel täiskasvanuid jõukohastes igapäevatoimingutes (katab laua ja koristab laualt nõud).</p> <p>4. Püüab tegutseda täiskasvanu suulise juhendamise järgi, saab aru reeglitest</p> <p>Kasvatab täiskasvanu abiga mõningaid taimi ja jälgib nende arengut.</p>	<p>2. Aitab korrastada oma voodit, hoiab korras oma töökoha.</p> <p>3.Aitab teha jõukohaseid korrastustöid nii toas kui õues.</p> <p>4. Püüab ise viia alustatud tegevused lõpuni</p> <p>Kasvatab juhendamisel seemnest taime, hoolitseb taime eest.</p>	<p>2.Tal on kujunenud esmased tööharjumused.</p> <p>2.1. Kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.</p> <p>3.Täidab täiskasvanu sõnalisi juhiseid näit. Korrapidamine.</p> <p>3.1. Täidab püsi-kohustusi (nt. teritab pliiateid).</p> <p>3.2. Teostab õuealal jõukohaseid korrastustöid.</p> <p>4. Tegutseb sihipäraselt ja viib tegevused lõpuni.</p> <p>Kasvatab ja hoolitseb iseseisvalt taimede eest</p> <p>Hoolitseb täiskasvanu abiga lemmikloomade ja lindude eest.</p> <p>Koos täiskasvanuga valmistab mõningaid toite.</p>
--	---	--	--	--	---

Täiskasvanu tööga tutvumine	1.Jäljendab oma mängus lihtsaid täiskasvanute igapäevategevusi. 2.Harjutab töövõtteid mängu vahendusel (nuku toitmine, laua katmine jt).	1.Matkib mängudes täiskasvanute igapäevategevusi toas ja õues, kodus ja lasteaias. 2.Jälgib ümbritsevate täiskasvanute tööd eelkõige lasteaias.	1. Vaatleb ja uurib erinevate kutsealade inimesi töötamas: müüja, kokk, aednik jt), saab ettekujutuse, kirjeldab nähtut.	1. Teab oma vanemate töökohti ja oskab kirjeldada nende tööde tegemist. 3. Teab ja kirjeldab elukutseid nende tegevuse alusel: arst ravib, pagar küpsetab saiu jt).	Tutvub erinevate ametialade esindajate töökohustustega, kirjeldab neid, mõistab töö tähtsust ühiskonnas, (arst ravib, päästeamet abistab inimesi, bussijuht veab jne).

10. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

- Õppekava parandus- ja muudatusettepanekuid võivad esitada kõik pedagoogilise nõukogu liikmed ning lapsevanemad hoolekogu esindaja vahendusel hoolekogu koosolekul.
- Ettepanekud õppekava muutmiseks ja täiendamiseks vaadatakse üle pedagoogilises nõukogus üks kord aastas.
- Vajalikud parandused ja muudatused viiakse sisse pedagoogilise nõupidamise otsusega.
- Õppekava uuendamise korra eest vastutab õppealajuhataja.